

Sanni Koivuniemi

**”EI SIINÄ EHKÄ OLE IHAN SAMALLA
TASOLLA, VAIKKA ITSE KUVITTELEE
OLEVANSA”**

Maakuntalehtien toimittajien suhde tutkivaan
journalismiin journalismin kentällä

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Toukokuu 2023

TIIVISTELMÄ

Sanni Koivuniemi: "Ei siinä ehkä ole ihan samalla tasolla, vaikka itse kuvittelee olevansa" – Maakuntalehtien toimittajien suhde tutkivaan journalismiin journalismin kentällä
Pro Gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan maisteriohjelma
Toukokuu 2023

Tutkiva journalismi on 2020-luvulla ollut nosteessa Suomen valtakunnallisessa mediassa. Tutkivan journalismin jutut ovat olleet vahvasti esillä alan palkintogaaloissa, tutkiva journalismi on markkinoinnissa valttia ja yksittäisistä toimittajista on tullut alan "julkkiksia". Tutkiva journalismi on tuonut esille väärinkäytöksiä niin politiikan, viranomaisten kuin yritystenkin saralla. Tämä noste ei kuitenkaan julkisessa kuvassa tunnu ulottuvan kovin selvästi maakuntalehtien puolelle.

Sosiologi Pierre Bourdieun kehittämän kenttäteorian mukaan journalismia voi tarkastella kenttänä, jossa toimijoiden paikat ja valta-asemat muodostavat hierarkkisia suhteita. Pro gradu -tutkielmani nojaa kenttäteoriaan, ja sen tavoite on selvittää, millainen suhde maakuntalehdissä työskentelevillä toimittajilla on tutkivaan journalismiin ja sen tekijöihin valtakunnan mediassa. Analysoin gradussani myös, miten maakuntalehtien toimittajat arvioivat omassa toimituksessaan tehtävää tutkivaa journalismia, ja millainen kuva journalismin kentästä avautuu heidän haastatteluistaan.

Tutkielmani aineisto koostuu kuudesta maakuntalehden toimittajan haastattelusta. He työskentelevät Turun Sanomissa, Savon Sanomissa ja Lapin Kansassa. Neljä toimittajaa on kirjoittavia toimittajia ja kaksi päällikkötoimittajia. Aineiston analysoin laadullisen sisällöntutkimuksen menetelmillä.

Analyysin perusteella on selvää, että journalismin kenttä on hierarkkinen ja suhteet sen sisällä ovat ristiriitaisia. Maakuntalehtien toimittajien haastatteluissa journalismin kentästä piirtyy kuva, jossa valtakunnalliset mediat ovat hierarkian ylimpänä ja maakuntalehdet perässä toisena. Toimittajat hyväksyvät oman paikkansa journalismin kentällä yllättävänkin mutkattomasti, ja pitävät tärkeimpänä tehtävänä tiedon välittämistä omalta alueeltaan. Tämä juontanee juurensa suomalaisesta mediajärjestelmästä, jossa työnjako on syntynyt. Journalismin lajeista haastatellut asettavat tutkivan journalismin hierarkian ylimmäksi, vaikka eivät pidäkään sitä vain hyvänä asiana.

Valtakunnan medioilla on analyysin perusteella vahvempi tutkivan journalismin habitus ja siten valta-asema journalismin kentällä. Samalla, kun tutkiva journalismi toteuttaa journalismin parhaita arvoja, se vahvistaa toimittajien välistä eriarvoisuutta. Ne, joilla mainetta ja resurssia jo on, saavat niitä tutkivan journalismin menestyksen ansiosta lisää. Maakuntalehtien toimittajat vetoavat haastatteluissa usein pienempiin resursseihinsa, mutta myös maakuntalehtien toimituskulttuuri on tutkivan journalismin osalta heikompaa kuin valtakunnan medioissa.

Avainsanat: kenttäteoria, journalismin kenttä, habitus, pääoma, suhteet, tutkiva journalismi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA	6
	2.1 Anomaliasta jutuksi	7
	2.2 Näyttävää ja vaikuttavaa journalismia	9
	2.3 Sonnantonkijat valoivat tutkivan journalismin peruskiven.....	11
	2.4 Watergate vakiinnutti tutkivan journalismin toimituksiin.....	13
	2.5 Tietovuotoja, avointa dataa ja yhteistyötä	15
	2.6 Suomen mediajärjestelmä.....	18
	2.7 Kenttäteoria.....	21
3	EMPIIRINEN TUTKIMUSASETELMA	25
	3.1 Tutkimuskysymykset	25
	3.2 Tutkimusstrategia.....	26
	3.3 Haastattelu tutkimusmenetelmänä.....	28
	3.4 Tutkimuksen empiirinen aineisto	29
	3.5 Aineiston analyysi	31
4	ANALYYSIN TULOKSET	33
	4.1 Yleinen kuvaus journalismin kentästä	33
	4.2 Suhde omaan tutkivaan journalismiin.....	38
	4.2.1 Tutkivaan journalismiin vaadittavat taidot	41
	4.2.2 Lukijasuhde.....	43
	4.3 Suhde valtakunnan medioiden tutkivaan journalismiin.....	43
	4.3.1 Helsinkiin painottuva tutkiva journalismi	46
	4.3.2 Tutkivan journalismin markkinoiminen	48
	4.4 Suhde valtakunnan medioiden tutkiviin toimittajiin	49
	4.4.1 Palkinnot.....	50
	4.4.2 "Tähtitoimittajat"	53
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	56
	5.1 Tutkimuksen itsearviointia	59
	5.2 Pohdinta ja aiheita jatkotutkimukselle	60
	LÄHTEET	62
	LIITTEET.....	66

1 JOHDANTO

Tutkiva journalismi on 2020-luvulla vakiintunut ja näkyvä osa Suomen valtakunnallisten medioiden toimintaa. Viime vuosina tutkivat jutut ovat tarkastelleet laajasti eri yhteiskunnan alueita, ja niillä on ollut merkittävää vaikutusta yhteiskuntaan: Suomen Kuvalehden juttu valtiovarainministeri Katri Kulmunin viestintäkoulutuksesta johti valtiovarainministerin eroon, Helsingin Sanomien toimittajat ovat paljastaneet muun muassa Helsingin huume poliisin entisen päällikön Jari Aarnion rikollisen toiminnan, kansanedustaja Wille Rydmanin nuoriin naisiin kohdistuneen häiritsevän käytöksen ja suomalaisten suosimien nepalilaisravintoloiden systemaattisen ihmisoikeuksien rikkomisen.

Toisaalta Helsingin Sanomien tutkivan journalismin juttu Viestikookeskuksen harjoittamasta tiedustelusta on johtanut myös rikostuomioiden antamiseen kahdelle toimittajalle. Oikeuden päätöstä taas on pidetty keskeisenä syynä sille, että Suomi sijoittui lehdistönvapautta mittaavassa kansainvälisessä vertailussa toista kertaa peräkkäin viidennelle sijalle, kun se vielä aiemmin oli säännöllisesti kolmen kärjen joukossa. (RFS 2023.)

Päätoimittaja Ilkka Karisto kuvaili Long Play -lehden Perjantaikirjeessä tammikuussa 2023, että ”nyt tutkiva journalismi ja myös pitkät jutut tuntuvat elävän jonkinlaista renessanssia, ja lehtitalot haluavat satsata niihin”. Tilanne on Kariston mukaan toinen kuin kymmenen vuotta sitten, jolloin Long Play perustettiin kyllästyneenä siihen, ettei mediataloissa panostettu pitkiin teksteihin. Vaikka tällä hetkellä Ylen Mot-toimitus ja ruotsinkielinen Spotlight-toimitus vaikuttavat olevan ainoat selkeät viralliset tutkivan journalismin toimitukset, tutkivaa journalismia tehdään muissakin medioissa näkyvästi. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa, Long Playssa, Suomen Kuvalehdessä ja Iltalehdessä työskentelee nimekkäitä tutkivaan journalismiin keskittyviä toimittajia.

Tutkivien juttujen yhteydessä on tapana tehdä näkyväksi, että kyse on tutkivasta journalismista. Lehdissä ollaan ylpeitä omasta selvitystyöstä, ja sitä halutaan mainostaa näyttävästi. Helsingin Sanomat käyttää tutkivissa jutuissaan banneria ”Tutkivaa

journalismia – HS hakee vastauksia kysymyksiin, joilla on väliä”. Myös esimerkiksi Viestikoekeskus-jutussa käytettiin tietojen salaisuutta korostavia punaisia leimoja. Suomen Kuvalehti julkaisee tutkivia juttujaan, joihin on lisätty banneri ”SK tutki”. Ylen Mot käyttää sisällöissään visuaalista ilmettä, joka korostaa salaisten tietojen paljastamista: dokumenteissa näytetään esimerkiksi todisteina käytettäviä valokuvia ja asiakirjoja sekä tunnelmaa tiivistää dramaattinenkin taustamusiikki.

Viime vuosina valtakunnan medioiden toimitukset ovat alkaneet myös kouluttaa itse tutkivia toimittajia. Sanoma aloitti syksyllä 2022 Kaivuri-koulutuksen HS:n, Ilta-Sanomien ja Aamulehden 26 toimittajalle. Iltalehti aloitti vuonna 2021 harjoittelijaohjelman, johon se rekrytoi kolme ihmistä opettelemaan tutkivan journalismin tekemistä. Iltalehden päätoimittaja Perttu Kauppinen perustelee koulutusohjelmaa ja tutkivaa journalismia sillä, että ”on tärkeää paljastaa merkittäviä asioita, joita yritetään salata”. Kauppisen mukaan avoimen demokratian kannalta on tärkeää, että uutismediat tekevät kaikkensa paljastaakseen asioita. Kauppisen mielestä Iltalehden on tärkeää panostaa tutkivaan journalismiin, sillä journalismi on vieraantunut vallankäyttäjien väärin toimimisen paljastamisesta ja alkanut tehdä entistä enemmän keveämpää journalismia, ja samalla journalistien tutkimistaidot ovat heikentyneet. (Kauppinen 2021.)

Tutkivan journalismin ”renessanssi” tuntuu kuitenkin keskittyvän Helsinkiin. Maakuntalehdissä tätä nostetta ei havaintoni mukaan ole samalla tavalla nähtävissä. Markkinointia ei juuri näy: maakuntalehtien verkkosivuilla tehdyllä asiasanahaualla ”tutkiva journalismi” lehdistä löytyy lähinnä STT:n juttuja Tutkivan journalismin yhdistyksen myöntämän Lumilapio-palkinnon saajista. Pääkaupunkikeskeisyys näkyy myös Tutkivan journalismin yhdistyksessä: hallituksessa on vain MTV:n ja Ylen toimittajia sekä freelancer-toimittajia.

Helsinki-keskeistä vaikutelmaa vahvistavat tutkivasta journalismista myönnetyt palkinnot. Viimeisen vuosikymmenen aikana Tutkivan journalismin yhdistyksen jakaman, tutkivasta journalismista myönnettävän Lumilapio-palkinnon voittajat ovat pääosin olleet Helsingin Sanomissa, Suomen Kuvalehdessä ja Ylellä työskenteleviä

toimittajia. Helsingin Sanomien toimittaja Paavo Teittinen voitti palkinnon sekä vuonna 2020 että 2022. Viimeisimpiä pääkaupunkiseudun ulkopuolisia voittajia ovat olleet Turun Sanomille tuolloin työskennellyt Rebekka Härkönen vuonna 2016 ja Sunnuntaisuomalaisen Paula Sallinen vuonna 2011. Myös Suuri journalistipalkinto on viime vuosina usein myönnetty tutkivan journalismin jutuille tai toimittajalle, pääosin Helsinkiin. Tämä vinouma on epäilemättä tiedostettu myös palkintoja jakavissa toimikunnissa, sillä vuonna 2023 sekä Lumilapio-palkintoon että Suureen journalistipalkintoon lisättiin oma, alueellisille jutuille tarkoitettu palkintokategoriansa. Jatkossa voi siis olla mahdollista, että aluemediat saavat palkintoja näissä kategorioissa ja pääpalkinnot jaetaan valtakunnan medioiden kesken. (Tutkivan journalismin yhdistys 2023, Suuri Journalistipalkinto 2023.)

Oma kiinnostukseni tutkivaa journalismia kohtaan alkoi toimitusharjoittelussa Suomen Kuvalehdessä syksyllä 2021. Harjoittelussa sain ensimmäisen kosketuksen tutkivan journalismin tekemiseen, kun seurasin tutkivien toimittajien juttuprojekteja ja samalla myös opin itse tekemään esimerkiksi tietopyyntöjä. Suomen Kuvalehdessä työskennellessäni tajusin, miten paljon itselleni uusia ja hyödyllisiä työvälineitä tutkiva journalismi sisältää. Osin tämä kertoo journalistiikan kandidaattivaiheen koulutuksesta, joka oli tuohon mennessä antanut pääosin eväitä ”tavalliseen” uutistyyöhön syventymättä sen enempää vaativampaan tiedonhankintaan kuten tietopyyntöjen tekemiseen tai asiakirjojen käyttöön. Kandidaattivaiheen koulutus tuntui vastaavan erityisesti odotuksiin siitä, millaista journalistinen työ on ”tavallisessa” uutistyyössä ja alueellisessa mediassa.

Ennen harjoittelua Suomen Kuvalehdessä olin työskennellyt harjoittelijana ja kesätoimittajana paikallislehdessä ja maakuntalehdessä. Vaikka olen näissä töissä oppinut suurimman osan siitä, mitä nykyään toimittajana osaan, en ollut aluemediassa koskaan törmännyt tutkivaan journalismiin ainakaan niin, että sitä olisi kutsuttu tällä nimellä.

Tutkivaan journalismiin keskittyvissä kirjoituksissa ja teoksissa mainitaan lähes poikkeuksetta, että se on kallista ja aikaa vievää työtä, jonka riskinä on, ettei juttua

synny. Tämä syy istuu mielestäni oikein hyvin siihen kiireiseen ja resursseiltaan rajattuun arkeen, jota maakuntalehtien toimituksissa päivittäin eletään. Tutkivan journalismin juttuprojekteihin ei voida irroteta työvoimaa, jotta seuraavan päivän lehteen saadaan sisältöä. Toimituskäytännöissä nopeammat uutiset ajavat tutkivan journalismin ohi. Tulostavasti on toki olemassa myös valtakunnan medioilla, mutta sekä niiden resurssit, henkilöstömäärä että toimituskulttuuri antavat enemmän mahdollisuuksia myös kokeilla juttujen kanssa ”kepillä jäätä”. Toki maakuntalehtienkin toimituksissa vakituiset toimittajat tekivät tutkivan journalismin määritelmään sopivia juttuja, mutta niistä ei oman kokemukseni mukaan erityisesti puhuttu eikä juttuja brändätty tutkivaksi journalismiksi. Tutkiva journalismi ei siis ollut keskeinen osa maakuntalehtien toimituskulttuuria.

Koska tutkivaa journalismia pidetään esimerkiksi palkintojen perusteella arvostettuna journalismin lajina, jonka tekeminen keskittyy julkisuudessa valtakunnan medioihin ja Helsinkiin, arvioin, että tutkiva journalismi sekä valtakunnan mediat ovat journalismin hierarkiassa korkeammalla kuin tavallinen uutistyö ja maakuntalehdet. Omista kokemuksistani sekä valtakunnan median että alueellisen median toimittajana heräsikin halu kuulla, mitä maakuntalehtien toimittajat itse ajattelevat tilanteesta. Ovatko he havainneet hierarkian, ja mitä ajattelevat suhteestaan niin tutkivaan journalismiin kuin sen tekijöihin valtakunnan medioissa?

Tässä gradussa pyrin Pierre Bourdieun *kenttäteorian* avulla selvittämään, miten maakuntalehdet näkevät itsensä ja valtakunnalliset lehdet tekemässä tutkivaa journalismia *journalismin kentällä*. Kenttäteorian mukaan journalismi on kenttä, jossa toimitukset ja toimittajat muodostavat keskenään *suhteita* ja *valta-asemia*. Minua kiinnostaa, millaiseksi maakuntalehtien toimittajat kokevat asemansa tuolla kentällä suhteessa valtakunnan medioiden tutkivaan journalismiin ja journalisteihin. Millainen suhde heillä on valtakunnan median tutkivaan journalismiin: ihailevatko he valtakunnan medioiden tutkivaa journalismia, tuntevatko kateutta tai alemmuutta hierarkiassa? Millaiseksi oma tutkiva journalismi koetaan?

Seuraavaksi esittelen tutkielmani taustan, johon kuuluu tutkivan journalismin kuvaus, sen historian merkittävimmät vaiheet, suomalaisen mediajärjestelmän kuvailu ja Pierre Bourdieun kenttäteoria. Kolmannessa luvussa esittelen tutkimusasetelmani ja tutkimuskysymykset, tutkimusstrategian ja aineiston. Neljänteen lukuun sijoittuu toimittajahaastattelujen empiirinen analyysi. Viidennessä eli viimeisessä luvussa kuvaan analyysin perusteella johtopäätökset, tutkielman tulosten merkityksiä alalle ja mahdollisia jatkotutkimusaiheita sekä arvioin tutkielmani onnistumista.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Tutkiva journalismi on nähty jopa mystisenä journalismin lajina, jota selittää etenkin Yhdysvaltojen viihdeteollisuuden tutkivista toimittajista piirtämä kuva (Kuutti 2002, 11). Hollywood-elokuvissa nähtävä journalismi onkin usein juuri tutkivaa journalismia: Esimerkiksi Spotlight-elokuva kertoo Boston Globe -lehden toimittajista, jotka paljastivat Pulitzer-palkitussa reportaasissaan katolisen kirkon hyväksikäyttötapauksia, The Post ja Presidentin miehet -elokuvat kertovat Washington Post -lehden toimittajista ja Watergate-tapauksen paljastamisesta. Tutkivalla journalismilla on niin hohdokas maine, että nimitystä käytetään välillä heppoisestikin. James Aucoinin (2006, 3) mukaan Yhdysvalloissa tutkivan journalismin yhdistyksellä IRE:llä ja tutkivilla journalisteilla on tutkivasta journalismista eri käsitys kuin joillakin tv-yhtiöillä, jotka kutsuvat sisältöään ”tutkivaksi” vetääkseen yleisöä puolelleen. Aucoinin mukaan sanaa ”tutkiva” on käytetty jutuissa, jotka eivät sisällä minkäänlaista tutkimusta: esimerkkinä hän käyttää televisioinserttiä, jossa esiteltiin opettaja etsimässä lasta, jolta oli saanut takaisin kadottamansa rahat. Aucoinin mukaan vakavasti otettavat tutkivat journalistit määrittelevät työnsä ”merkittävän ongelman, uuden ja jopa salatun tiedon paljastamiseksi”.

Tutkivaa journalismia onkin moneen otteeseen pyritty määrittelemään tutkijoiden ja esimerkiksi alan yhdistysten toimesta. Yhdysvaltojen tutkivan journalismin yhdistyksen IRE:n määritelmän mukaan tutkiva journalismi on syvällistä raportointia, joka on suurilta osin toimittajan omaa työtä ja paljastaa jotain merkittävää, jota joku haluaa salailla. Suomalainen Tutkivan journalismin yhdistys on pitänyt määritelmän lyhyenä, ja kuvaa edistävänsä ”perusteellista ja kriittistä toimitustyötä eli tutkivaa journalismia”. Tutkivan journalismin yksimielinen määrittely on osoittautunut hankalaksi ja myös tarpeettomaksi: jokaisella journalistilla lienee oma käsityksensä siitä, mitä tutkiva journalismi on. Tässä tutkielmassa ajattelen tutkivan journalismin olevan samalla tavalla tehtävää journalismia kuin muukin uutisjournalismi, mutta tutkivassa journalismissa kaikki asiat pyritään tekemään vielä perusteellisemmin.

Kuvaan seuraavaksi tutkivan journalismin keskeisiä piirteitä. Käytän havainnollistavana esimerkkinä Helsingin Sanomien toimittajan Paavo Teittisen (2019) ”Pitkä vuoro” -juttua.

2.1 Anomaliasta jutuksi

Tutkivan jutun julkaisun perusteena voidaan käyttää sitä, että kansalla on oikeus tietää jutussa kerrottavat tiedot. Juttujen aiheiden skaala on hyvin laaja: ne voivat liittyä selkeästi laittomiin toimiin, mutta ne voivat olla myös vain ihmisten oman moraalikäsitteen takia epäasiallisia. Keskeistä on, että juttu paljastaa jonkin uuden tiedon ja epäkohdan. (Kuutti 1995, 47.) Idea jutusta syntyy, kun esimerkiksi yhteiskunnan tai yrityksen toiminnassa havaitaan jonkinlainen anomalia. Anomalialla tarkoitetaan tilannetta, jossa asioita toistuvasti tehdään ”väärin”, tehottomasti, epäeettisesti tai toisin kuin säännöt ja normit olettavat. Anomalia, sen laajuus tai vakavuus eivät ole yleisessä tiedossa ennen tutkivan jutun julkaisua. Toimitus näkee jutun toteuttamisen ja sen journalistisen arvon tärkeäksi, koska lukijat saavat siten uutta tietoa yhteiskunnasta. Havainto voi olla toimittajan oma, mutta usein tutkivan journalismin aiheet tulevat toimituksiin myös juttuvinkeinä. Etteman ja Glasserin (1985, 192–193) mukaan toimittajat arvioivat aiheeseen tarttumista kolmella kriteerillä: voiko vinkki tai havainto olla oikeassa, onko juttu toteutettavissa ja onko tarinalla journalistista arvoa.

Helsingin Sanomien Paavo Teittisen (2019) ”Pitkä vuoro” -juttu paljasti laajamittaisen ja systemaattisen työntekijöiden hyväksikäytön suomalaisten suosimissa nepalilaisravintoloissa. Jutun innoittanut anomalia oli siis se, että nepalilaisravintoloiden ravintoloitsijoiden toiminnassa oli jonkinlaisia väärinkäytöksiä. Jutussa selviää, että niihin kuului ihmiskauppaa ja surkeita työolosuhteita. Ravintoloiden kokit tekivät vuoroja aamusta iltaan, eivät saaneet työstään kunnon korvausta ja joutuivat usein maksamaan ravintolan omistajalle, jotta pääsivät töihin. Jutussa ei kerrota suoraan, miten Teittinen on saanut alun perin aiheen tietoonsa, mutta jutussa on maininta, jonka mukaan työntekijät ovat itse halunneet kertoa aiheesta, jotta viranomaiset puuttuisivat ongelmiin.

Anomalian pohjalta tutkivassa journalismissa asetetaan hypoteesi tapahtuneesta epäkohdasta. Toimittaja ryhtyy havaintojen ja tiedonhankinnan avulla koettelemaan hypoteesin toimivuutta. Hypoteesia pyritään jutussa faktoilla horjuttamaan tai tukemaan. Tämä vaatii työtä, jota pidetään tutkivan journalismin tutkimuksena. Tässä vaiheessa kerätään siis todisteita jutun aiheen tueksi tai sitä vastaan, ja arvioidaan niiden painavuutta. Journalismi sisältää aina jossain määrin tutkimusta, mutta tutkivassa journalismissa tutkimustyö ylittää syvyydellään tavallisen uutistiedonhaun. Tutkivassa journalismissa journalistinen tutkimus on toimittajan tekemää, ei raportti jonkun muun tekemästä tutkimuksesta. Tutkivassa journalismissa tehdäänkin tiedonhankintaa enemmän, monipuolisemmin ja vaativammin metodein kuin tavallisessa uutisjournalismissa. Se vaatii enemmän aikaa ja resursseja kuin tavallinen uutistiedonhaun. Henkilöhaastattelujen ja tiedotteiden lisäksi tehdään esimerkiksi tietopyyntöjä, luetaan lukuisia asiakirjoja, kerätään aiheeseen liittyviä video- tai viestitodisteita ja tehdään taustahaastatteluja. Näiden lähteiden, todisteiden, perusteella toimittajat arvioivat, tukevatko vai heikentävätkö ne hypoteesia. Tiedonhaun on oltava syvällistä ja todisteiden vakuuttavia, sillä niiden perusteella toimittaja oikeuttaa koko jutun teon ja julkaisun. (Kuutti 1995, 12, 39, Etteman ja Glasser 1985, 194–197.)

Paavo Teittinen (2019) haastatteli ”Pitkä vuoro” -juttuaan varten yhteensä 20 nepalilaisravintoloissa työskennellyttä henkilöä sekä useita asiantuntijoita. Lisäksi jutussa kerrotaan, että ”HS on varmistanut työntekijöiden kertomuksia tutustumalla esitutkintapöytäkirjoihin, oikeudenkäyntiasiakirjoihin, pankkitiliotteisiin, yksityisviesteihin, viranomaisten asiakirjoihin ja muuhun aineistoon”. Teittinen on siis tehnyt pitkäkestoista ja monipuolista tutkimusta sekä henkilö- että asiakirjalähteillä.

Kun tieto on kerätty, sitä analysoidaan vielä systemaattisemmin kuin tavallisessa uutisjournalismissa. Tiedoista pyritään tekemään perusteltuja päätelmiä. Kun tiedot ovat kasassa, toimittaja kokoaa niistä kokonaiskuvaa, jolla myös perustelee jutun luotettavuuden. Todisteiden kerääminen ja punnitseminen sekä kokonaiskuvan luominen eivät tapahdu vain suorana janana, vaan työvaiheisiin voi joutua palaamaan

uudestaan. Kun toimittaja ja toimitus ovat sitä mieltä, että todisteet ovat pitävät ja sopivat kokonaiskuvaan siten, ettei juttua voi kumota, jutun julkaisu oikeutetaan. (Ettema ja Glasser 1985, 196–200.)

Kuten Teittisen jutussa, tutkivassa journalismissa yleensä myös avataan tarkemmin ja läpinäkyvämmiin, mistä tietoa on saatu. Tämä lisää jutun luotettavuutta ja painoarvoa. (Kuutti 2002, 179.) Kuten yllä mainittu, Teittinen on raportoinut juttuun, miten tietoja on saatu ja tarkistettu. Haastateltavien henkilöllisyyttä ei jutussa paljasteta. Jutussa nimettömyys perustellaan sillä, että haastatellut pelkäävät menettävänsä työnsä ja oleskelulupansa. He ovat myös huolissaan omasta ja läheistensä turvallisuudesta. Tutkivassa journalismissa lähteiden nimettömyys on yleistä. Aiheet ovat usein arkaluontoisia ja kohdistuvat vaikutusvaltaisiin tahoihin, joten lähteiden suojaaminen on tärkeää. Journalistin ohjeiden 14. kohdan mukaan journalistilla on oikeus ja velvollisuus pitää tietoja luottamuksellisesti antaneen henkilöllisyys salassa siten kuin on sovittu. Yhteiskunnallisesti merkittävien tietojen julkaisun aiheuttaessa kielteistä julkisuutta toimituksen on hyvä avata yleisölle, miten nimettömän lähteen ja tietojen luotettavuus on varmistettu. Teittinen kertookin tarkastaneensa haastateltavien kertomia asioita useista asiakirjalähteistä, minkä lisäksi hän on saanut kuvamateriaalia työoloista. Haastateltavien kertomukset myös täsmäävät keskenään. (Teittinen 2019, JSN 2014.)

2.2 Näyttävää ja vaikuttavaa journalismia

Tutkiva journalismi saa usein tavallista uutisjournalismia näkyvämmän tilan sekä itse mediassa että muuten julkisuudessa. Kuten jo johdannossa mainitsin, tutkiva journalismi on valtakunnan medioissa myös markkinointikeino: juttujen tutkivuutta korostetaan, jotta lukijat kiinnostuisivat niistä.

Tutkivalla journalismilla voi myös olla merkittävämpää yhteiskunnallista vaikutusta kuin tavallisella uutisjournalismilla. Tutkivan journalismin kohteeksi valitaan usein aiheita, jotka eivät nousisi julkisuuteen itsestään. Esimerkiksi Teittisen (2019) juttu oli merkittävä ja kiusallinen sekä rikosoikeudellisessa mielessä, poliisin ja

aluehallintoviraston toiminnan kannalta ja maahanmuuttopolitiikan kannalta. Aihe oli merkittävä myös tavallisen lukijan näkökulmasta, sillä nepalilaisravintolat ovat olleet suomalaisten suosimia ravintoloita. Tutkivien juttujen aiheiden paljastuttua ne usein saavat paljon tilaa julkisessa keskustelussa ja synnyttävät ei-toivottua julkisuutta vastuussa oleville. Tutkiva journalismi voidaankin nähdä vastakohtana juttujen kohteiden, esimerkiksi poliitikkojen, pyrkimykselle määrittää oma mediajulkisuutensa. Koska tutkivien juttujen aiheet ovat usein arkaluontoisia, toimittaja voi kohdata esimerkiksi valehtelua, harhaanjohtamista tai tietojen pimittämistä. Tästä johtuu myös painostus, jota toimittaja voi juttujen kohteelta saada. Kun tutkiva journalismi paljastaa jotain yksilön väärinkäytöstä, se paljastaa myös yhteiskunnan rakenteellisia ongelmia: väärinkäytös on ollut mahdollinen, koska ihmisillä on ollut virheellinen käsitys asioiden tilasta. (Kuutti 2002, 21–23.)

Koska tutkivilla jutuilla usein herätetään voimakastakin kritiikkiä ja jopa oikeustoimia, toimittajat voivat varautua jo ennen jutun julkaisua luetuttamalla juttua juristeille tai muille asiantuntijoille ja toki useita kertoja oman toimituksensa sisällä (Kuutti 1995, 92). Jutun julkaisun jälkeisen kritiikin takia onkin tärkeää, että toimittajat ovat tarkastaneet faktat ja lähteet läpi niin tarkasti, että oikeuttavat jutun julkaisun (Ettema ja Glasser 1998, 13–14). Voi myös olla, että asiasta nousee hetkellinen suuri keskustelu, mutta yhteiskunta ei lopulta muutu järjestyttävästi. Teittisen jutun seurauksena nepalilaisravintoloiden työolot paranivat hetkellisesti. Juttu ei kuitenkaan yksistään muuttanut alaa paremmaksi, sillä virkavalta on jatkanut heikkoa puuttumistaan ja ihmiskauppa on saanut jatkoa. (Teittinen 2019, Teittinen 2020.)

Ettema ja Glasser ovat kritisoineet sitä, että tutkivat toimittajat ovat haluttomia ottamaan vastuuta omien juttujensa moraalisen vääryyden arvioimisessa. Heidän mielestään toimittajat tuovat tietoja julki ja arvioivat niiden paikkaansa pitävyyttä ja ujuttavat juttuun moraalisen pohjavireen, mutta eivät suostu suoraan arvioimaan, mikä on ”oikein”. Glasserin ja Etteman mukaan toimittajat haluaisivat ottaa omaksi vastuukseensa vain sen, että tuovat asioita julkiseen tietoon, mutta eivät tämän tiedon

aikaansaamaa vaikutusta tai sen moraalista arviointia. (Ettema ja Glasser 1998, 3–10, 155, Kunelius 1999, 108.)

Seuraavaksi esittelen tutkivan journalismin historiallisen kehityksen olennaisimpia kohtia.

2.3 Sonnantonkijat valoivat tutkivan journalismin peruskiven

Yhdysvalloilla on ollut näkyvä rooli tutkivan journalismin kehittämisessä, ja osa asiantuntijoista pitääkin sitä koko ilmiön kotimaana. Yhdysvalloissa tutkivan journalismin juttuja tehdään runsaasti, ja maailman tunnetuimpia tutkivia journalisteja on töissä erityisesti yhdysvaltalaisissa mediataloissa. Yhdysvalloissa tutkivaa journalismia ihailaan ja sen tekemistä pidetään median vastuutehtävänä: journalismin tulee selvittää väärinkäytöksiä. (Kuutti 1995, 11–15.) Tutkivasta journalismista on tullut maassa mittari kaikelle uutismedialle: jos lehdistössä tehdään hyvää tutkivaa journalismia, muutakin uutisjournalismia pidetään hyvänä (Aucoin 2006, 4). Toisaalta Aucoin (2006, 6–9) nostaa esille Etteman ja Glasserin väitteen siitä, että tutkivalla journalismilla on harjoittamistapansa vuoksi ollut myös negatiivinen vaikutus amerikkalaiseen yhteiskuntaan. He väittävät, että tutkivat toimittajat ovat auttaneet luomaan kyynisen yleisön, joka ei ole enää kiinnostunut osallistumaan Yhdysvaltain politiikkaan.

Osa historioitsijoista määrittelee tutkivan journalismin juuret Yhdysvaltoihin 1600- ja 1700-lukujen taitteeseen. Parlamentarismien vakiintuminen johti sensuurin poistumiseen, minkä seurauksena tiedonvälitys liberalisoitui. Eliitin myötäilyä sijasta julkisuuden normiksi nousi erimielinen keskustelu ja väittelemine. Yhdysvaltalaislehdistö julkaisi paljastusjuttuja jo ennen maan itsenäistymistä. 1700-luvun siirtomaa-aikaisten sanomalehtien paljastusjuttujen aiheet koskivat usein Britannian kuninkaallisten toteuttamia julmuuksia ja väärinkäytöksiä. Itsenäistymisen yhteydessä perustuslakiin lisättiin sanan- ja lehdistönvapaus. 1800-luvulla yhdysvaltalaisjournalismia hallitsivat valtalehdet, joissa käsiteltiin lähinnä eliittiä kiinnostavia aiheita. Valtalehtien vastapainoksi syntyi pennilehdistö, joka puuttui muun

muassa korruptioon ja ihmisten huonoon kohteluun. Pennilehdistöä seurannut keltainen lehdistö myötäili vallanpitäjiä vielä vähemmän. Keltaisen lehdistön merkittävimpinä edustajina on pidetty Joseph Pulitzeria ja William Hearstia ja heidän lehtiään New York Worldia ja New York Morning Journalia. Lehdistö alkoi puuttua vallanpitäjiin entistä sensaatiohakuisemmin. Keltaisen lehdistön mielestä journalismin tuli pitää vallankäyttäjät varpaillaan. (Aucoin 2006, 9, 21–29, Kuutti 1995, 144–146.)

Tutkivan journalismin siihenastinen huippu saavutettiin 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa ”muckraking”- eli ”sonnantonginta”-kaudella. Muckraker-nimitys sai alkunsa, kun Yhdysvaltojen presidentti Theodore Roosevelt kimpaantui paljastusjutuista ja nimitti toimittajia sonnantonkijoiksi. Toimittajien keskuudessa nimitykseen suhtauduttiin myönteisesti. Yhdysvallat teollistui ja kaupungistui muckraking-aikakaudella vauhdilla, jossa yhteiskunnan sääätely ei pysynyt mukana. Taloudessa ja politiikassa tämä aiheutti lain ja laittomuuksien välille harmaan alueen, jonka avulla häikäilemättömät toimijat rikastuivat. Moni toimittaja ja kirjailija innostui tutkimaan näitä hämäreitä liiketoimia ja niihin sotkeutuneita liikemiehiä ja poliitikkoja. Tunnetuin muckraking-julkaisu oli McClure’s Magazine, jossa julkaistiin useita paljastusjuttuja. Tutkiva journalismi oli hyvin samantapaista kuin se on tänäkin päivänä. Tarve sille syntyi yhteiskunnallisesta tilanteesta. McClure’sin ja muiden julkaisujen toimittajat paljastivat esimerkiksi monopoleja sekä muita yritysten väärinkäytöksiä, kuten huonoja työoloja. (Tichi 2011, 3, 14.) Lehden omistaja Samuel Sidney McClure vaati kirjoittajiltaan juttuja, joiden faktat olivat täysin tarkastettuja ja kertoisivat nimellä, kuka poliitikko tai yritysjohtossa on vastuussa. Juttujen piti saada lukijat vaatimaan muutoksia yhteiskuntaan. James Aucoin pitää muckrakingin huippuvuosien alkuna vuotta 1903, jolloin McClure’s Magazine julkaisi kolme merkittävää paljastusjuttua: Lincoln Steffenin juttu Minneapolisin korruptoituneista poliittisen vallan käyttäjistä, Ida Tarbellin juttu John D. Rockefellerin kyseenalaiset käytännöt Standard Oil -yhtiössä ja Ray Stannard Bakerin juttu huonoista työoloista hiilikaivoksissa ja niiden työntekijöiden ammattiliiton puutteista. Paljastusjutut asettuivat 1900-luvun alussa merkittäväksi osaksi yhdysvaltalaista journalismia, ja maassa julkaistiin vuosina 1903–1912 yli 2000 tutkivaa artikkelia. (Aucoin 2006, 31–32.)

Muckraking-nimellä tunnetun tutkivan journalismin vaikutusvaltaisin aikakausi hiipui 1910-luvulla monesta syystä. Poliitikot ja liike-elämä ajoivat tarpeeksi voimakasta torjuntaa tutkivaa journalismia vastaan esimerkiksi ostamalla kriittisiä juttuja kirjoittaneita lehtiä itselleen, jolloin lukijat eivät enää suosineet paljastusjuttuja ja levikki laski. Myös Yhdysvaltojen osallistuminen ensimmäiseen maailmansotaan vähensi paljastusjuttujen kirjoittamista. Yhteiskuntakriittinen kirjoittelu nähtiin pitkään muckraking-huippukauden jälkeen epäamerikkalaisena, koska se kyseenalaisti amerikkalaisen ”ryysystä rikkauteen” -unelman paikkansa pitävyyden. (Aucoin 2006, 33, Kuutti 1995, 146–148.)

2.4 Watergate vakiinnutti tutkivan journalismin toimituksiin

Vaikka osa toimittajista pitikin tutkivan journalismin perinnettä yllä läpi 1900-luvun alun, pääosin tutkiva ote hellitti yhdysvaltalaisessa journalismissa muutamaksi vuosikymmeneksi. Suurin osa toimittajista koki olevansa vain muistiinpanojen ylösottajia ja niiden välittäjiä. Maailmansotien jälkeen yhdysvaltalaiset olivat pääosin tyytyväisiä yhteiskunnan tilaan, eivätkä lehtien omistajat halunneet nostaa esiin yhteiskunnallisia ongelmia. (Aucoin 2006, 42–47.)

Suurempi kiinnostus tutkivaa journalismia kohtaan alkoi palata 1960-luvulla. Kuten muckraking-aikakaudella, Yhdysvaltojen yhteiskunta oli murroksessa, ja tutkiva journalismi tuli tarpeeseen. 1960- ja 1970-luvuilla tapahtui paljon yhteiskunnallisia muutoksia, joissa hallinnon mielipide nähtiin hyvin erilaisena ihmisten kokemasta totuudesta, ja luottamus vallankäyttäjiin laski: esimerkiksi Vietnamin sota, kansanoikeusliike rotuerottelua vastaan ja naisten oikeuksien puolustaminen nostivat kansalaisten tyytymättömyyttä. 1960- ja 1970-luvulla myös toimittajien palkat nousivat ja ala alkoi kiinnostaa nuoria koulutettuja, yhteiskuntaan kriittisesti suhtautuvia ihmisiä. Samalla lehtien kustantajien uusi sukupolvi antoi toimittajille enemmän vapautta määritellä juttujensa aiheita. (Aucoin 2006, 12, 48–49, Kuutti 1995, 148–149.)

Usein merkittävimpänä esimerkkinä tutkivasta journalismista pidetään Watergate-tapausta. Yhdysvaltalainen Washington Post ja etenkin kaksi lehden toimittajaa, Bob

Woodward ja Carl Bernstein, onnistuivat tutkivilla jutuillaan osoittamaan, että vuonna 1972 Watergate-hotellissa sijaitsevaan demokraattisen puolueen päämajaan tehdyllä murrolla oli yhteys republikaanipuolueeseen, presidentti Richard Nixonin uudelleen valintaan sekä laajempiin poliittisiin ja taloudellisiin väärinkäytöksiin. Washington Postin paljastukset johtivat perustuslailliseen kriisiin ja lopulta Nixonin eroon vuonna 1974. (Aucoin 2006 17–18, Kuutti 1995, 148–149.)

Useiden tutkijoiden ja historioitsijoiden mielestä Watergaten ansiosta tutkiva journalismi instituutionalistui ja muuttui kiinteäksi osaksi toimitustyötä sekä Yhdysvalloissa että muualla maailmassa. Toimittajat ja kansalaiset ryhtyivät jälleen suhtautumaan eliittiin kriittisemmin. Watergatesta tuli kansainvälisesti esimerkki siitä, mitä tutkiva journalismi on ja mitä sillä voi saada aikaan. Lehtiin ja tv-yhtiöihin perustettiin erikseen tutkivan journalismin ryhmiä tai osastoja. (Kuutti 1995, 149.) Etteman ja Glasserin (1985, 183) mukaan viimeistään Watergaten jälkeen tutkivaa journalismia alettiin pitää korkeimpana ja arvostetuimpana journalismin lajina. Etenkin journalistit itse ovat pitäneet tutkivaa journalismia poikkeuksellisena ajan, resurssien ja taidon yhdistelmänä silloinkin, kun se välillä on jäänyt ihanteistaan. James Aucoin (2006, 18) huomauttaa, että Watergatea on pidetty liiankin suuressa arvossa, ja sivuutettu muu Yhdysvalloissa vuosien ajan tehty tutkiva journalismi.

Watergaten jälkeen vuonna 1975 Yhdysvalloissa perustettiin tutkivan journalismin organisaatio IRE. Se järjestää koulutuksia ja seminaareja, ylläpitää tietokantoja ja auttaa tutkivia toimittajia tekemään yhteistyötä keskenään yli toimitusrajojen. Aucoinin mukaan IRE on ollut merkittävin voima yhdysvaltalaisessa tutkivan journalismin edistämisessä. Tutkivan journalismin organisoituminen yhdistyksen kautta on helpottanut ilmiön tunnistettavuutta. Aiemmin tiimityötä oli ollut, mutta se oli ollut samassa julkaisussa työskentelevien välistä. (Aucoin 2006, 6, 193–196.)

Suomessa yksittäiset toimittajat tekivät tutkivan journalismin juttuja jo 1950- ja 1960-luvuilla. Tutkiva journalismi alkoi kuitenkin vakiintua Suomeen kunnolla vasta 1990-luvulla, jolloin perustettiin tutkivan journalismin toimituksia ja alettiin lähettää tutkivaan

journalismiin keskittyviä ohjelmia televisiossa. Samoihin aikoihin tutkivat toimittajat perustivat myös oman yhdistyksensä. (Arolainen 2000, 114.)

2.5 Tietovuotoja, avointa dataa ja yhteistyötä

2000-luvun alussa journalismi ympäri maailmaa oli taloudellisissa vaikeuksissa. Myös tutkiva journalismi kohtasi jatkuvasti leikkausuhkaa ollessaan kalliimpaa ja aikaa vievää työtä. Tutkiva journalismi oli paineen alla, sillä mediatalot halusivat viihteellisempää ja nopeampaa uutisointia, ja samalla tutkivan journalismin leimaa lyötiin jutuille, jotka eivät ole tutkivia. (Aucoin 2006, 1–2.)

2000- ja 2010-luvuilla myös suomalaismediaa ravistelivat monet yt-neuvottelut. Tutkiva journalismi joutui monissa mediataloissa leikkauslistalle, ja tämän seurauksena muun muassa MTV3:n tutkivaa journalismia harjoittava ajankohtaisohjelma 45 minuuttia lakkautettiin. Tutkivan journalismin tuotantopaine näkyi myös Ruotsissa. Median kaupallistuminen aiheutti haasteita tutkivalle journalismille, jonka tekeminen on kalliimpaa ja riskialttiimpaa kuin tiedotteiden kierrättäminen ja ”pehmeät uutiset”. Myös uutismedioilla jo olemassa olevat rutiinit ja lähteet voivat suosia nopeampia ja halvempia uutisia. Ruotsissa toimittajien mukaan tutkivan journalismin toteuttamista häiritsi resurssien puuttuminen sekä tuottajien arvostus nopeita ja tuotteliaita toimittajia kohtaan, jotka täyttävät päivittäisen uutisvirran. (Nord 2007, 517–520.)

Tutkivan journalismin taloudellisesta asemasta on 2010-luvulla kirjoittanut esimerkiksi James T. Hamilton. Hamiltonin mukaan tutkiva journalismi on kallista ja riskialtista. Suurin ongelma on se, että kun media paljastaa jotain yhteiskuntaan vaikuttavaa, ihmiset saavat tietää ja hyötyä siitä muita reittejä, kuin maksamalla lukeakseen jutun. Hamiltonin mukaan Yhdysvalloissa paikallinen tutkiva journalismi on kärsinyt, koska sanomalehdet taistelevat eloon jäämisestään. Talousongelmista huolimatta tutkiva journalismi on jatkanut kehittymistään läpi 2000-luvulla ja vakiinnuttanut sijaansa sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa. Hamilton huomauttaakin, että 2000-luvulla vahvemmin esiin nousseet toimitusten ulkopuoliset ”niche”-tutkijat, voivat ylläpitää tutkivan journalismin perinnettä. (Hamilton 2017, 23–24, Feldstein 2017, 8–9.)

Tutkivasta journalismista puhuttaessa onkin hyvä muistaa, etteivät kaikki sen harjoittajat ole journalisteja ja työskentele toimituksissa. Tämä on korostunut parina edellisenä vuosikymmenenä. Internetissä on tarjolla erittäin laaja määrä avointa dataa ja lähteitä, joita itsenäiset kansalaisjournalistit ja tutkijat ovat hyödyntäneet. Tunnetuin esimerkki on Eliot Higginsin vuonna 2014 perustama Bellingcat. Bellingcat on itsenäinen tutkijoiden ja kansalaisjournalistien ryhmä, joka sai alkunsa avoimen lähdekoodin tutkimisesta. Kirjassaan Higgins kertoo olleensa nuorena kiinnostunut uutisista, mutta huomanneensa, että verkosta löytyy myös paljon tietoja, joista lehdistöllä ei ole käsitystä. Higgins ryhtyi selvittämään näitä tietoja ja keräsi ympärilleen muita kiinnostuneita. Higgins alkoi aluksi julkaisemaan esimerkiksi Guardianin kommenttiosastoilla tietoja, jotka itse lehdeltä olivat jääneet mainitsematta tai huomiotta. Kun kommentteja poisteltiin, hän siirtyi julkaisemaan niitä blogissa, jonka kautta hän löysi muita samanhenkisiä ja päätyi lopulta luomaan Bellingcat-yhteisön. Sittemmin Bellingcat on selvittänyt esimerkiksi Syyrian sodassa käytettyjä laittomia aseita, MH-17-lentokoneen pudottaneen ohjuksen ja Sergei Skripalin myrkyttäjän henkilöllisyyden. (Higgins 2021, 18–29.) Ukrainan sodan alettua Suomessa julkisuuteen nousi myös nopeasti sodan tilannekartta, jota ylläpitävät Emil Kastehelmi, John Helin ja Eerik Maatero. He hyödyntävät työssään avoimen datan kautta saatavia tietoja. Nopeasti Kastehelmi rekrytoitiin Iltalehteen erikoistoimittajaksi ja Helin Helsingin Sanomiin faktantarkistajaksi. Toimituksissa on siis tilausta tutkimuksessa avointa dataa hyödyntäville osaajille.

Toimitusten ulkopuolelta saatavat tietovuodot ovat olleet etenkin Yhdysvalloissa suuri ilmiö läpi 2000-luvun. Tietojen vuotajia on käytetty journalismissa lähteinä toki aina, kuten Watergate-jutuissa, jolloin toimittajat saivat sisäpiiristä tietoja. Wikileaks on kenties tunnetuin 2000-luvun tietovuotoilmiö. Se on vuonna 2006 avattu sivusto, jonka kautta on mahdollista vuotaa salaisia dokumentteja julkisuuteen. Sivustolla on julkaistu esimerkiksi Yhdysvaltojen hallinnon ja armeijan toimintaa koskevia dokumentteja. Sivuston perustaja Julian Assange oli nuorena hakkeri ja poliittinen aktivisti, joka opiskelujensa aikana sai idean sivustosta, joka tekisi paljastuksia tietovuotojen avulla. Assangen ohella yksi tunnetuimmista WikiLeaksin tietovuotajista on Chelsea Manning.

Manning on entinen Yhdysvaltojen armeijan sotilas, jonka on epäilty vuotaneen WikiLeaksiin satoja tuhansia salaisia asiakirjoja. WikiLeaks on myös auttanut Edward Snowdenia, entistä Yhdysvaltojen tiedustelijaa, joka vuonna 2013 vuoti lehdistölle Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuspalvelun tietoja. Tietovuotoihin on suhtauduttu sekä vihaisesti että innostuneesti poliitikkojen, kansalaisten ja journalistien toimesta. Toimittajat ovat hyödyntäneet tietoja journalismissaan, ja vuotajat ovat joutuneet pakoilemaan oikeudellista vastuuta. Snowden on paennut Yhdysvalloista Venäjälle, josta on saanut kansalaisuuden. Myös Assange oli vuosia paossa Ecuadorissa, kunnes joutui Britanniassa vankilaan. Yhdysvallat vaatii Assangea luovutettavaksi. Manning tuomittiin vuonna 2013 vankeuteen, josta hän vapautui vuonna 2017. (Beckett ja Ball 2012, 1–2, De Lagasnerie ja Butler 2017, 3–4, 12.)

Tietovuodot ovat herättäneet keskustelua siitä, mikä on toimittajan vastuu: miten arkaluontoista tietoa voi sananvapauden rajoissa julkaista? Sama keskustelu rantautui Suomeen viimeistään Helsingin Sanomien Viestikookeskus-jutun takia. Vuonna 2017 Helsingin Sanomissa julkaistiin juttu, jossa kerrottiin puolustusvoimien Viestikookeskuksesta ja tiedustelulaista ja tuotiin ilmi, että toimituksella on hallussaan salaisia asiakirjoja. Jutusta nostettiin heti tutkintapyyntöjä, ja juttu johti vuosia kestäneeseen oikeusprosessiin. Lopulta vuonna 2023 toimittajat Tuomo Pietiläinen ja Laura Halminen tuomittiin turvallisuussalaisuuden paljastamisesta. Paljastetut tiedot liittyivät sotilastiedusteluun. Oikeuden mukaan paljastukset eivät sisältäneet väärinkäytöksiä tai epäkohtia eivätkä siten oikeuttanut toimittajia julkaisemaan tietoa. Halminen tuomittiin rangaistuksesta, Pietiläinen sai sakkorangaistuksen. Tietovuotajana pidetään Puolustusvoimien ja EU:n sotilasesikunnan tiedustelupäällikön tehtävissä toiminutta Georgij Alafuzoffia, jota vastaan on nostettu syyte törkeästä palvelusrikoksesta. (Kerkelä ja Reinboth 2023, Syyttäjälaitos 2023.)

Toimitusten ulkopuolisten henkilöiden lisäksi toimitukset tekevät tutkivaa työtä yhteistyössä. Ala on organisoitunut sekä maiden sisällä (esimerkiksi Suomessa Tutkivan journalismin yhdistys, Yhdysvalloissa IRE) lisäksi myös kansainvälisesti. Kansainvälisen yhteistyön avulla on saatu julki useissa maissa samanaikaisesti tapahtuneita

väärinkäytöksiä. Ehkä kuuluisin viime vuosina kansainvälisen yhteistyön avulla selvitetty tapaus on vuonna 2016 tehty Panaman papereiden paljastaminen. Saksalaislehti Süddeutsche Zeitung sai tietovuodon kautta haltuunsa suuren määrän vuodettuja asiakirjoja panamalaisesta asianajotoimistosta Mossac Fonsecasta, joka tuotti veroparatiisipalveluita. Süddeutsche Zeitung jakoi asiakirjat tutkivien journalistien kansainvälisen järjestön, ICIJ:n kanssa. ICIJ:n kautta asiakirjoja tutki yli 100 mediaa. Suomesta mukana olivat Ylen suomenkielinen tutkivan journalismin toimitus Mot sekä ruotsinkielinen Spotlight. Mediat ryhtyivät julkaisemaan papereista selvinneitä tietoja synkronoidusti. Aineistosta löytyi 140 vallanpitäjää ja yli 200 000 yritystä. (Knus-Galán 2016.) Myös Pohjoismaiden yleisradioyhtiöiden tutkivat journalistit ovat tehneet yhteistyötä. Ylen Mot-toimitus ja Spotlight-toimitus tutkivat yhdessä Ruotsin, Tanskan ja Norjan yleisradioyhtiöiden kanssa Venäjän tiedustelutoimintaa alkuvuonna 2023. Yleisradioita auttoi myös kansalaisjärjestö Dossier Center. Selvityksen mukaan Pohjoismaissa toimivien Venäjän lähetystöjen henkilökunnassa on useita oikeasti tiedustelupalvelulle työskenteleviä venäläisiä. Suomessa Suojelupoliisi on toistamiseen puuttanut venäläisten tiedustelijoiden tekemiin lähestymisyrittäisiin. (Hänninen ym. 2023.)

Kuten jo johdannossa kuvasin, 2020-luvulla tutkiva journalismi on vakiintunut ja menestyksekkäs osa suomalaista valtakunnallista journalismia, ja noste vaikuttaa jatkuvan. Seuraavaksi kuvaan suomalaista mediajärjestelmää, josta gradussani nousevat esiin etenkin valtakunnan mediat ja maakuntalehdet ja niiden toimittajat.

2.6 Suomen mediajärjestelmä

Suomalaiseen mediajärjestelmään kuuluu vahva alueellinen lehdistö, vahva julkinen yleisradio Yle, yksi laajasti luettu valtakunnallinen päivälehti Helsingin Sanomat ja kaksi suosittua iltapäivälehteä, Ilta-Sanomat ja Iltalehti (Reunanen 2022). Tässä tutkielmassa keskityn valtakunnallisen median ja maakuntamedian toimittajien välisiin suhteisiin. Tutkielmassani pääosin *valtakunnallisina medioina* esiintyvät Yle, MTV, Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat ja Iltalehti. Ne kattavat uutisoinnillaan koko Suomen ja niitä myös luetaan ympäri Suomea. Lisäksi lasken valtakunnallisiin medioihin mukaan myös

suomalaiset aikakauslehdet, jotka ilmestyvät koko maassa ja kertovat koko Suomen aiheista: esimerkiksi Suomen Kuvalehti, Seura ja Apu. Myös Kauppalehden ja ruotsinkielisen päivälehdet Hufvudstadsbladetin voi lukea valtakunnan medioihin. Puhun medioista enkä lehdistä, sillä lasken mukaan Ylen ja MTV:n, jotka eivät ilmesty lehtinä.

Suomessa on Uudenmaan lisäksi 17 maakuntaa, ja jokaisen keskuskaupungissa ilmestyy alueellinen ykköslehti (Heikkilä ym. 2023, 43). Lehdet ilmestyvät 6–7 kertaa viikossa. Näitä lehtiä kutsun tässä tutkielmassa *maakuntalehdiksi*. Alueiden pienemmistä lehdistä käytän nimitystä *paikallislehti*.

Jako paikallislehtien, maakuntalehtien ja valtakunnan medioiden välillä on ollut olemassa pitkään Suomen historiassa, vaikka maakuntalehdet tekivät alueellisen läpimurtonsa 1900-luvun loppupuoliskolla (Hujanen 2000, 12). Suomalaisen mediajärjestelmän periaatteena on ollut uutisten välittäminen ja tiedon tarjoaminen kaikille, ja sanomalehtien määrä väkilukuun verrattuna on yhä korkea (Uutismedian liitto 2022). Työnjako mediajärjestelmässä on muodostunut siten, että valtakunnan mediat uutisoivat koko maan aiheista, Helsingistä käsin. Maakunta- ja paikallislehdet ovat voimakkaasti levikkialueeseensa sidottuja ja kertovat pääosin paikallisia uutisia (Hujanen 2000, 9). Aiemmin maakuntalehti oli monille suomalaisille uutisseurannan pääväline, jota he täydensivät valtakunnan lehdillä, televisiolla ja radiolla. Maakuntalehdet kertoivat nykyistä enemmän valtakunnallisia ja kansainvälisiä uutisia. Maakuntalehtien merkitys uutislähteenä on kuitenkin pienentynyt. (Heikkilä ym. 2023, 143–144.) Maakuntalehtien resurssit heikentyivät 1990- ja 2000-luvuilla. Vielä ennen 2000-lukua maakuntalehdet olivat vahvemmin läsnä Helsingissä, jossa niillä oli etenkin politiikkaan ja talouteen keskittyviä aluetoimituksia, joissa työskenteli muutamia toimittajia (Hujanen 2000, 94). Nykyään maakuntalehdillä on yhteistoimituksia, kuten Lännen Media ja Uutissuomalainen, jotka hoitavat valtakunnallista uutisointia moneen lehteen kerrallaan. Sen lisäksi, että maakuntalehtien omat Helsingin toimitukset on pitkälti ajettu alas, digisiirtymä on mahdollistanut yhä useammalle suomalaiselle helpon pääsyn lukemaan valtakunnallisia uutisia pelkän puhelimen kautta. Paikallisista uutisista

onkin tullut maakunnille se, millä ne tahtovat erottautua. Alueitoimitusten poistuttua ja resurssien pienennyttyä maakuntalehdet keskittyvät entistä enemmän oman alueensa paikallisiin uutisiin. 2000-luvulla paikallisten aiheiden määrä on lisääntynyt maakuntalehdissä valtakunnallisten aiheiden kustannuksella. (Heikkilä ym. 2023, 17, 188, Wiio ja Nordenstreng 2017.)

Mediajärjestelmä on toiminut Suomessa ilmeisen hyvin, sillä medialukutaito sekä luottamus mediaan ovat kansainvälisesti huippuluokkaa (Media-alan tutkimussäätiö 2022, Vikes 2022). Suomalaiset lukevat kansainvälisesti vertaillen ahkerasti sanomalehtiä (Wiio ja Nordenstreng 2017), ja niitä luetaan tasaisesti eri ikäryhmissä, tulotasoilla ja ammattiryhmissä. Vuonna 2022 tehdyn Kansallisen mediatutkimuksen (KMT) mittauksen mukaan 95 prosenttia yli 15-vuotiaista suomalaisista lukee sanomalehtiä, mikä on lukumääränä noin 4,1 miljoonaa suomalaista. Digitaalisesti lehtensä lukee 86 prosenttia suomalaisista, paperisen lehden 55 prosenttia. (Uutismedian liitto 2022, KMT 2022.)

Suomalainen media- ja yleisötutkimus keskittyy usein lähinnä valtakunnan mediaan (Heikkilä ym. 2023, 42). Usein näin tuntuu olevan myös julkisessa mediakeskustelussa. Tutkivan journalismin kehitykseen mediajärjestelmän voi olettaa vaikuttaneen siten, että se on keskittynyt julkisuudessa pääosin Helsinkiin ja valtakunnan medioille. Tutkiva journalismi alkoi vakiintua Suomessa 1990-luvulla, jolloin myös maakuntamedioiden resurssit alkoivat pienentyä ja esimerkiksi Helsingin toimitukset vähentyä. (Arolainen 2000, 114.) Yhteiskunnan toiminnan ongelmat ja poikkeavuudet, anomaliat, on usein paikannettu valtakunnalliselle tasolle, esimerkiksi valtakunnan poliitikkojen toimintaan. Valtakunnallisista aiheista uutisoivat pääosin valtakunnan mediat. Tutkiva journalismi on siksi saanut tilaa ja kerännyt kiinnostusta enemmän valtakunnallisissa medioissa. Kuutti (2002, 217) arvioi myös, että alueellisissa lehdissä kynnys paikallisesti merkittävien toimijoiden kritisoimiseen ja paljastuksiin on ollut suurempi. Kun yleisö on tottunut lukemaan tutkivat juttunsa valtakunnan medioista, maakuntalehdiltä ei ole odotettu tutkivaa journalismia samalla tavalla. Mediajärjestelmän edesauttama työnjako ei kuitenkaan tarkoita, että maakuntalehtien toimittajat tai lukijatkaan olisivat

tilanteeseen tyytyväisiä. Tämä tarjoaakin mahdollisuuden suhteiden tarkasteluun tässä gradussa.

Mediajärjestelmän ytimessä ovat toimittajat. Suomessa on ainakin noin 14 000 journalistia. Heistä enemmistö on naisia. He työskentelevät kokoaikaisesti tai osa-aikaisesti, työsopimuksella tai freelancerina, sanomalehdissä, aikakauslehdissä, radiossa tai televisiossa. Suurimmalla osalla on akateeminen koulutus, mutta se ei ole välttämättä journalistiikan tai viestinnän koulutusaloilta. Toimittajaksi työllistymiseen on ollut perinteisesti monia väyliä. Toimittajat työskentelevät erilaisissa rooleissa: päällikköinä, kirjoittavina toimittajina, erikois- tai yleistoimittajina, harjoittelijoina ja niin edelleen. (Journalistiliitto 2022.) Toimittajat eivät siis ole homogeeninen joukko. Heillä on sekä yhdistäviä että erottavia tekijöitä. Esimerkiksi ammatilliset normit ja periaatteet yhdistävät toimittajia. Toimittajat tarkkailevat sekä toistensa että itsensä asemaa muiden kautta. Se, mitä toiset toimittajat tekevät ja mitä heistä ajatellaan, vaikuttaa siihen, millaiseksi toimittaja kokee oman paikkansa journalismissa ja miten hän arvioi omaa ja muiden tekemää journalismia. Toimittajien rooli siis muodostuu suhteissa, joita on mahdollista tarkastella kenttäteorian avulla, jonka esittelen seuraavaksi.

2.7 Kenttäteoria

Gradun teoreettisena taustana toimii Pierre Bourdieun kenttäteoria. Bourdieu oli ranskalainen sosiologi, joka oli kiinnostunut valtasuhteista ja niiden dynamiikasta. Bourdieun kenttäteoriassa yhteiskunnasta voidaan erottaa kentiksi erilaisia instituutioita tai sektoreita, joiden toimintadynamiikkaa voidaan tarkastella erikseen. Yhden tällaisen kentän muodostaa journalismi. Bourdieu itse tutki journalismia vain vähän 1990-luvulla ilmestyneessä *Televisiosta* -teoksessa (suomennettu vuonna 1996), mutta sittemmin kenttäteoriaa on sovellettu journalismin tutkimukseen varsin usein. (Benson ja Neveu 2005, 1.)

Eri asemissa toimivien toimittajien suhteita ja hierarkioita voidaan havainnollistaa ja sijoittaa järjestykseen *journalismin kentän* käsitteen avulla. Kenttä muodostuu toimijoiden välisistä valta-asemista ja suhteista, jotka ovat hierarkkisia. Journalismin

kenttä on mediajärjestelmän sisälle sijoittuva laaja tila, johon sekä toimitukset että toimittajat asettuvat toimijoiksi – ikään kuin pelaajiksi jalkapallokentälle. (Bourdieu 2005, 30.) Journalismin kentällä kaikki yllä kuvatut Suomen yli 14 000 journalistia eivät ole homogeenisiä tai tasa-arvoisessa asemassa. He työskentelevät eri toimituksissa, eri tehtävissä, erilaisin resurssein. Toimittajat siis asettuvat kentälle eriarvoisiin asemiin kilpailemaan vallasta ja paikasta hierarkiassa. Asemat muodostuvat suhteiden kautta: se, miten toimija näkee oman paikkansa kentällä ja suhteen muihin kentällä toimiviin, vahvistaa ja heikentää eri toimijoiden asemia ja siten rakentaa ja muuttaa kenttää. Kenttä siis muuttuu jatkuvasti. (Benson ja Neveu 2005, 1–3.)

Bourdieun kenttäteorian käsitteet kuvaavat sitä, ettei toimijan asema kentällä ole sattumanvarainen. Siihen, miten valta-asema kentällä saavutetaan, vaikuttaa toimijan *habitus* ja *pääomat*. Habitus on tutkimuksellinen työkalu, jolla voidaan paikantaa vaikkapa toimitusharjoittelijan, kirjeenvaihtajan tai juorutoimittajan paikkaa journalistisella kentällä ja miten tämä toimii suhteessa journalistisen kentän muihin toimijoihin. Toimittajat arvioivat toisiaan habituksen perusteella. Mitä voimakkaampi journalistinen habitus toimijalla on, sitä vahvempi valta-asema hänelle muodostuu kentällä. Toimittajat vaihtavat habituksia siirtyessään tehtävästä toiseen tai työpaikasta toiseen. (Schultz 2007, 193–194.)

Esimerkiksi toimituksen toimituskokousta tarkastelemalla voidaan havaita habitusten erot: kokousta vetävällä uutispäälliköllä on vahvempi journalistinen asema kuin esimerkiksi kokoukseen osallistuvalla harjoittelijalla. Päällikkö on ollut alalla pidempään, hänelle on kertynyt enemmän työssä vaadittavia taitoja, hänet on valittu toimituksessa johtotehtävään ja hän on vastuussa aiheista, joita lehdessä käsitellään. Voidaan olettaa, että vahvemman journalistisen habituksen omaava päällikkötoimittaja on itsevarmempi ja saa käyttää enemmän valtaa kuin harjoittelija. Samoin esimerkiksi tutkiva journalisti, joka on tehnyt jutun, jolla on ollut vaikutusta yhteiskuntaan ja se on esimerkiksi palkittu, on vahvempi tutkivan journalismin habitus kuin toimittajalla, joka ei tutkivaa journalismia juuri tee. Tutkivan journalistin habituksen omaava toimittaja myös todennäköisemmin päätyy ehdottamaan tutkivia juttuja, samoin kuin nuoren

toimittajan habituksen omaava harjoittelija todennäköisemmin ehdottaa esimerkiksi nuorten näkökulmasta mielenterveyttä tarkastelevaa juttua, kuin keski-ikäinen päällikkötoimittaja.

On hyvä huomata, että työtehtävä ei aina korreloi kentän valta-aseman kanssa. Valta-asema muodostuu suhteiden kautta. Habitus ja siten paikka hierarkiassa muodostuu suhteissa, eli toisten toimittajien ajatusten kautta. Esimerkiksi päätoimittajat harvoin ovat toimittajien silmissä kaikista arvostetuimpia, vaan vahvempi habitus voi esimerkiksi olla rivitoimittajalla, joka kirjoittaa kollegojensa mielestä erityisen hyviä juttuja tai on arvostettu työkaveri.

Bourdieu esittelee myös pääoman käsitteen, jonka hän jakaa kulttuuriseen ja taloudelliseen pääomaan. Taloudellinen pääoma tarkoittaa rahaa tai muuta omaisuutta, joka on vaihdettavissa rahaksi. Kulttuurisella pääomalla tarkoitetaan muun muassa koulutusta, teknistä osaamista, yleistietoa, kielellistä tai taiteellista lahjakkuutta. Sosiaalinen maailma rakentuu Bourdieun mukaan näiden kahden voiman välille. Taloudellinen pääoma on voimakkaampi. Pääomien tarkka olemus vaihtelee jokaisen kentän kohdalla. Journalistisella kentällä taloudellinen pääoma muodostuu esimerkiksi levikistä, mainostuloista ja yleisön arvioista. Kentillä käydään sekä tiedostettua että tiedostamatonta kilpailua, sekä yksilöiden että organisaatioiden välillä siitä, miten niiden omistamia pääomia arvostetaan. (Benson ja Neveu 2005, 3–4.) Ida Schultzin mukaan journalismin kentällä operoiville kertyy omaa pääoman muotoa, journalistista pääomaa. Siihen kuuluvat esimerkiksi työkokemus, status työpaikalla ja journalistiset palkinnot. (Schultz 2007, 194.) Vaikka Bourdieu pitää kulttuurista ja taloudellista pääomaa tärkeimpinä pääoman muotoina, näkisin, että journalismissa juuri journalistinen pääoma on keskeisin pääoman muoto. Myös pääomat vahvistavat valta-asemaa kentällä. Pääoman avulla voi vahvistaa omaa habitusta. Toisaalta myös vahvempi habitus antaa mahdollisuuden uusien pääomien saavuttamiseen.

Tutkivan journalismin tekijät ovat kentällä erilaisessa asemassa kuin esimerkiksi tavallista uutistyötä tekevät. Tutkiville toimittajille annetaan työhön pääomia, eli esimerkiksi resursseja ja aikaa, joita muilla ei ole käytössä. Tutkivat journalistit ovat

myös alalla tunnettuja ja työmarkkinoilla haluttuja työntekijöitä. Heitä headhuntataan parhaisiin toimituksiin töihin. Heillä on siis vahvempi journalistinen habitus. Myös toimitukset ovat eriarvoisissa asemissa esimerkiksi resurssien takia. Tutkiva journalismi keskittyy julkisuudessa usein Helsinkiin, joten myös maantieteellisesti toimittajat ja toimitukset ovat erilaisissa asemissa.

Tässä tutkielmassa käytän kenttäteoriaa selvittääkseni, millainen suhde maakuntalehtien toimittajilla on tutkivaan journalismiin ja sen tekijöihin valtakunnan medioissa sekä omassa maakuntalehdessä, ja millaisen kuvan nämä suhteet lopulta piirtävät journalismin hierarkkisesta kentästä.

3 EMPIIRINEN TUTKIMUSASETELMA

3.1 Tutkimuskysymykset

Journalismin voi siis käsittää hierarkkisenä kenttänä, jossa sekä toimitukset että yksittäiset toimittajat kilpailevat asemastaan. Asemaan journalismin kentällä vaikuttavat toimituksen ja toimittajan kulttuurinen, taloudellinen ja journalistinen pääoma sekä habitus.

Tutkiva journalismi on journalismin ”laji”, jonka jutuista jaetaan palkintoja ja joiden tarinat päätyvät jopa Hollywood-elokuvaan. Tutkivalla journalismilla on merkittävää painoarvoa sekä journalismin sisällä että sen ulkopuolella: Suomessa sen seurauksena on esimerkiksi tuomittu poliisi vankeuteen ja valtiovarainministeri eronnut tehtävästään. Tutkivan journalismin tekijät ovat alalla arvostettuja ja haluttuja, heitä headhuntataan uusiin töihin ja he ovat usein alan ”julkkiksia”. Tutkiva journalismi on mediataloille myös markkinointikeino, ja juttujen visuaalisessa ilmeessä usein vielä korostetaan sen muusta journalistisesta sisällöstä erottuvaa syvällistä, tutkivaa ja kriittistä puolta. Tutkiville journalisteille annetaan enemmän aikaa työnsä tekemiseen. Myös lukijat näyttävät haluavan mediatalojen panostavan tutki-vaan journalismiin. Tästä jonkinlaisena osoituksena Esimerkiksi Long Play järjesti vuoden 2023 alussa kampanjan, jossa luvattiin rekrytoida uusi tutkiva toimittaja, jos tilauksia saadaan kasaan tuhat. Kampanja onnistui paljon aikataulua nopeammin. (Long Play 2023.) Toki tapauksen pohjalta ei voida tehdä kovin vahvoja yleistyksiä, sillä tilaajat voivat myös tilata ja pitää Long Playsta aivan muistakin syistä.

Tutkivan journalismin toimitukset ja tekijät vaikuttavat tutkivan journalismin vankan aseman takia omaavan vahvan journalistisen habituksen ja olevan korkealla journalismin kentän hierarkiassa. Valtakunnan otsikoihin ja palkinnon saajiksi nousevat pääosin valtakunnallisessa mediassa, Helsingissä, tehtävä tutkiva journalismi ja journalistit. Suomen maakuntalehdet tuntuvat puuttuvan tutkivan journalismin valokeilasta. On silti mahdollista – tai jopa todennäköistä – että maakunnissakin tehdään alueellisesti merkittäviä tietoja paljastavia juttuja, joissa hyödynnetään tutkivan

journalismin keinoja. Juttuja ei kuitenkaan välttämättä brändätä ”tutkivaa journalismia” -bannereilla eikä niistä tule koko Suomen laajuisesti tunnettuja ja palkittuja.

Kun yksi journalismin laji nousee ikään kuin journalismin ”kuningaslajiksi”, herää kysymys siitä, millaisia ajatuksia ja tunteita aihe herättää journalismin kentällä. Kokeeko esimerkiksi deskin uutistoimittaja tai henkilöjuttuja tekevä featuretoimittaja oman työnsä merkityksettömämmäksi verrattuna tutkiviin toimittajiin? Tai kokeeko maakuntalehden toimittaja huvittavaksi, miten journalismin lajeja arvotetaan?

Koska tutkivaa journalismia pidetään 2020-luvulla eräänlaisena journalismin ”kuningaslajina”, mutta sen julkisuus on hyvin keskittynyttä, on mielestäni kiinnostavaa selvittää myös nimenomaan alueellisesti, mitä maakuntalehtien toimituksissa ajatellaan omasta paikasta tutkivan journalismin kentällä. Tämän tutkielman tavoite on selvittää, millainen suhde maakuntalehtien toimittajilla on tutkivaan journalismiin ja sen tekijöihin valtakunnan medioissa, ja miten he näkevät oman asemansa journalismin kentällä. Bourdieun kenttäteoria toimii tutkielman teoreettisena taustana.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millainen suhde maakuntalehtien toimittajilla on valtakunnan medioiden tutkivaan journalismiin ja sen tekijöihin?
2. Mitä maakuntalehtien toimittajat ajattelevat oman julkaisunsa tutkivasta journalismista ja asemastaan journalismin kentällä?
3. Millainen kuva journalismin kentästä piirtyy maakuntalehtien toimittajien ja tutkivan journalismin suhteen valossa?

3.2 Tutkimusstrategia

Pierre Bourdieun kenttäteoriassa olennaista on se, että hierarkiat ja paikat kentällä muodostuvat toimijoiden erilaisten suhteiden kautta. Valta-asemat eivät ole pysyviä. Niitä pidetään yllä toiston avulla ja ne voivat vahvistua tai heikentyä riippuen siitä, miten toimijat reagoivat kentän suhteisiin ja rakenteisiin. Suhteet eivät ole yksiselitteisiä vaan monimuotoisia.

Siihen, miten toimija saa kentällä valta-aseman, vaikuttavat myös tämän ammatillinen asema ja sen osoittama habitus ja taloudellinen, kulttuurinen ja journalistinen pääoma. Mitä voimakkaampi toimituksen tai toimittajan journalistinen habitus on suhteessa kentän muihin toimijoihin, sitä enemmän hänellä on valtaa journalismin kentällä. Tutkiva journalismi on journalismin lajeista valta-asemassa, joten tutkivilla journalisteilla on vahva habitus. Bourdieun mukaan taloudellista pääomaa on kaikki, mikä on vaihdettavissa rahaksi. Journalistisella kentällä tällaisia ovat esimerkiksi tilaukset ja mainostulot. Suomalaisella journalistisella kentällä eniten taloudellista pääomaa on suurilla valtakunnallisilla mediataloilla. Kulttuurinen pääoma on esimerkiksi sivistystä. Journalistinen pääoma on esimerkiksi teknistä osaamista, journalistista tietotaitoa, sekä toimituksen että yleisön arvostusta palkinnon tai muun palautteen muodossa. (Benson ja Neveu 2005, 3–4.) Journalismissa journalistinen pääoma on selvästi arvokkainta pääomaa. Taloudellinen pääoma on enemmän mediatalojen kiinnostuksen kohteena kuin toimittajien itsensä. Toisaalta taloudellinen pääoma antaa mahdollisuuksia käyttää omaa journalistista pääomaa ja vahvistaa habitusta. Työskentely valtakunnan mediassa, jossa on paremmat resurssit, antaa mahdollisuuksia toteuttaa työtään vapaammin. Samalla vahvan journalistisen pääoman ja siten habituksen omaava voi ehkä helpommin valita työpaikakseen mediatalon, jossa taloudellinen pääoma on voimakkaampi ja siten mahdollisuudet resurssien käyttöön ovat turvatumppia.

Bourdieun mukaan kentän käsite on tutkimusväline, joka mahdollistaa ”sosiaalisten objektien tieteellisen rakentamisen”. Kenttäteorian avulla voidaan siis mallintaa sitä, millaiset suhteet journalismin kentän toimijoiden välillä vaikuttavat ja millaiseksi kenttä ja sen hierarkia muodostuvat suhteiden valossa. (Bourdieu 1995, 30, Benson ja Neveu 2005, 3–5.) Kenttäteoria sopii tutkielmani teoreettiseksi taustaksi, koska tutkielman tarkoituksena on nimenomaan kuvata maakuntalehtien toimittajien suhteita valtakunnan mediaan, tutkivaan journalismiin ja omaan toimitukseensa, ja tämän kautta kuvata, mitä se kertoo koko journalismin kentän muodostelmasta.

Bourdieun mukaan yksilön subjektiiviset kokemukset ovat aina myös sosiaalisia ja ne vastaavat tämän suhteellista asemaa kentällä (Schultz 2007, 193). Yksittäisten

toimijoiden suhteet toisiinsa muodostavat kokonaisuutena koko laajan kentän. Tästä syystä yksittäisten toimittajien haastattelemisen antaa hyvin mahdollisuuden analysoida kentän olemusta ja heidän puheissaan esiin tulevia hierarkiasuhteita ja niistä herääviä ajatuksia. Koska havaintojeni mukaan valtakunnan tutkivalla journalismilla ja sen tekijöillä on journalismin kentällä vahva valta-asema, tahdoin tutkia, miten maakuntalehtien toimittajat tätä suhdetta kuvaavat ja mitä siitä ajattelevat.

Bourdieuin kenttäteoria kulkee mukana aineistoni analyysissä. Tutkin, millainen kuva journalismin kentän rakenteista aineistoa varten haastateltujen toimittajien puheiden kautta piirtyy ja millaiset suhteet heillä on journalismin kentällä valtakunnan mediaan, tutkivaan journalismiin ja omaan toimitukseen. Koetan hahmottaa aineiston avulla, miten toimijoiden habitukset rakentuvat haastattelujen valossa ja miten ne kuvaavat journalismin kentän toimijoiden suhteita ja valta-asemia. Ensin esittelen, mitä analyysi kertoo kentän kokonaiskuvasta, jonka jälkeen esittelen tarkemmin haastateltujen suhdetta oman toimituksensa tutkivaan journalismiin sekä suhteita valtakunnan median tutkivaan journalismiin ja tutkiviin toimittajiin.

3.3 Haastattelu tutkimusmenetelmänä

Koska empiirisen analyysin kiinnostuksen kohteena ovat toimittajien suhteet eikä niinkään itse journalismin sisältö, haastattelut olivat luonteva valinta aineiston keräämisen menetelmäksi. Haastatteluilla sain mahdollisuuden kuulla toimittajilta itseltään heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan journalismin kentän suhteista. Haastatteluissa kuva journalismin kentästä ja sen hierarkiasta välittyi myös ”rivien väleistä”, ei pelkästään suorina vastauksina haastattelukysymyksiin.

Haastattelut tein puolistrukturoidusti. Valmistelin etukäteen haastattelurungon, jossa oli haastateltavan perustietojen lisäksi kolme teemaa: ajatukset valtakunnan median tutkivasta journalismista, journalismin kentän hierarkiasuhteista ja omasta paikasta kentällä sekä näkemykset oman toimituksen tutkivasta journalismista (liite 1). Runko annettiin haastateltaville tiedoksi etukäteen, mutta heitä ei velvoitettu mitenkään erityisesti valmistautumaan haastatteluihin. Vastaustapa oli avoin eikä haastateltaville

annettu vastausvaihtoehtoja. Kysymykset käytiin jokaisessa haastattelussa läpi, mutta sen lisäksi niissä ilmeni muutamia lisäkysymyksiä vaihdellen haastateltavien itse esille ottamista aiheista. Haastattelu antoi haastateltavalle tilaa ja aikaa pohtia omia ajatuksiaan aiheesta. (Hyvärinen ym. 2021.)

Tutkimushaastattelu eroaa merkittävästi journalistisesta haastattelusta, joita olen tehnyt huomattavasti enemmän. Haastattelurungon kysymykset eivät ole sama asia kuin tutkimuskysymykset. En ole pyrkinyt saamaan haastatteluissa suoria vastauksia tutkimuskysymyksilleni, vaan analyysivaiheessa etsin aineistosta vastauksia. (Ruusuvuori ym. 2010.)

Haastattelut toteutin Teams-videopuheluin. Viimeistään koronan jälkeen videopuhelut ja -palaverit ovat vakiintuneet melko normaaliksi ja tasavertaiseksi tavaksi paikan päällä tapahtuvien haastattelujen lisäksi. Syy siihen, etten tehnyt haastatteluja paikan päällä, oli tutkimusekonominen. Opiskelijan budjetilla ei olisi ollut tarkoituksenmukaista matkustaa paikan päälle, varsinkin kun etähaastattelut ovat osoittautuneet käyttökelpoisiksi tutkimuskäyttöön (Heikkilä ym. 2023, 50).

Haastatteluihin osallistuneilta pyysin kirjallisen suostumuksen haastatteluaineiston käyttöön tutkielman tekemisessä sekä tutkielman julkaisussa. Haastateltavat esiintyvät tutkielmassa ilman nimiä ja mahdolliset tunnistetiedot olen pyrkinyt häivyttämään mahdollisimman tarkasti.

3.4 Tutkimuksen empiirinen aineisto

Tutkielman aineisto koostuu kuudesta toimittajahaastattelusta, jotka tein keväällä 2023. Haastateltavina oli yhteensä kuusi toimittajaa, joista kaksi työskentelee Lapin Kansassa, kaksi Savon Sanomissa ja kaksi Turun Sanomissa. Haastateltavat ovat noin 30–50-vuotiaita. Haastateltavista kolme on naisia ja kolme miehiä. Heidän journalistiset työuransa pituudet vaihtelevat 20 vuodesta kolmeen vuoteen. Neljä haastateltavaa toimi parhaillaan lehdessään kirjoittavana toimittajana ja kaksi uutistoimituksessa esihenkilötehtävissä. Pyrin tällä saamaan näkyviin erilaisia näkökulmia toimitusten

sisällä vaikuttaviin suhteisiin ja siihen, miten ne vaikuttavat toimittajien näkemyksiin tutkivasta journalismista sekä laajemmin journalismin kentästä.

Ryhdyin etsimään haastateltavia ottamalla toimitusten päätoimittajiin ja uutispäälliköihin yhteyttä sähköpostitse. Jokaisesta kolmesta toimituksesta minulle vastasi ensin yksi haastatteluun suostuvainen toimittaja. Sain toimituksista vielä toisen haastateltavan lumipallo-otannalla, jossa jo haastateltavaksi suostunut suositteli toimituksestaan toista henkilöä, jonka oletti sopivan haastateltavaksi (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2006). En asettanut vaatimuksia sen suhteen, liittyvätkö haastateltavien työtehtävät tutkivaan journalismiin vain eivät. Haastateltavaksi valikoitui kuitenkin melko luonnostaan toimittajia, jotka kokivat tehneensä tutkivaa journalismia edes jonkin verran tai olevansa siitä kiinnostuneita ammatillisesti ja myös vapaa-ajallaan. Tutkielmaan kuuluvat kuusi toimittajahaastattelua eivät ole edustava tai kattava otos kaikista Suomen maakuntalehdistä.

Olin valinnut etukäteen kolme maakuntalehteä, josta pyrin saamaan haastateltavat: Turun Sanomat on Turussa toimiva Varsinais-Suomen maakuntalehti, jota kustantaa TS-Yhtymä. Turun Sanomien printtilehti ilmestyy seitsemänä päivänä viikossa. Printtilehden ja näköislehden päivittäinen lukijamäärä on 145 000. Savon Sanomat on Kuopiossa toimiva Pohjois-Savon ja Etelä-Savon pohjoisosien maakuntalehti. Se on osa Keskisuomalainen-konsernia. Savon Sanomien printtilehti ilmestyy seitsemänä päivänä viikossa ja päivittäinen lukijamäärä on 104 000. Lapin Kansa on Lapin maakuntalehti ja osa Kaleva Mediaa. Paperilehti ilmestyy kuutena päivänä viikossa ja sen printti- ja näköislehden lukijamäärä on 80 000. (KMT 2022.)

Lehdet ilmestyvät 6–7 kertaa viikossa, sijoittuvat eri puolille Suomea ja ovat alueensa merkittävimmät lehdet. Lisäksi ne edustavat kolmea eri konsernia, eivätkä kuulu Sanomaan, jolloin Helsingin Sanomien tutkivan journalismin juttuja voitaisiin julkaista niissäkin. Savon Sanomat tekee yhteistyötä Uutissuomalaisen ja Turun Sanomat ja Lapin Kansa Lännen Median kanssa. Kaikissa julkaistaan STT:n juttuja.

3.5 Aineiston analyysi

Tein kuusi haastattelua, jotka kestivät 45–55 minuuttia. Tallensi haastattelut äänitiedostoiksi. Haastattelun jälkeen kuuntelin ne ja litteroin ääninauhan tekstiksi. Litteroitua tekstiä kertyi noin 35 liuskaa.

Empiirisen analyysin aineisto koostuu kuudesta haastattelulitteraatista. Aineiston avulla etsin vastauksia tutkimuskysymyksiin laadullisen sisällönanalyysin tavoin. Pertti Alasuutarin (2011, 39) mukaan laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta: havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Lähden liikkeelle havaintojen pelkistämisestä, joka sekä jakautuu Alasuutarin mukaan kahteen vaiheeseen. Ensin aineistoa tarkastellaan läpi vain tietystä näkökulmasta kerrallaan. Olen alkanut käymään aineistoa läpi jo haastattelujen aikana, ja minulla on alusta asti ollut melko selkeä kokonaiskuva käsitellyistä aiheista. Analyysiprosessi alkoi jo ennen pelkistämävaihetta siten, että luin haastattelulitteraatteja useaan kertaan läpi tutkimuskysymykset mielessäni. Seuraavaksi pohdin, millaisista palasista aineistoni koostuu. Aineistostani esiin nousivat kolme selkeää kattoteemaa:

1. maakuntalehtien toimittajien suhde valtakunnan median tutkivaan journalismiin
2. maakuntalehtien toimittajien suhde valtakunnan medioiden tutkiviin toimittajiin
3. suhde oman toimituksen tutkivaan journalismiin

Nämä kolme kattoteemaa esiintyivät jokaisessa haastattelussa. Teemoissa käsitellyt aiheet luovat kuvaa valta-asemista, suhteista ja kentän koostumuksesta. Ryhdyin aluksi käymään litteroituja haastatteluja läpi etsiäkseni jokaisesta teemasta keskeisimpiä esille nousseita aiheita. Nämä havainnot nivon teemojen alle vaiheessa, jota Alasuutari kutsuu yhdistämiseksi. Aiheet ovat sellaisia, jotka tulivat haastatteluissa esille toimittajien kanssa, mutta toimittajien mielipiteet ja huomiot ovat keskenään toisinaan erilaisia. Analyysiin on liitetty toimittajien sitaatteja havainnollistamaan aineistoa ja siitä tehtyjä tulkintoja. Alasuutarin mukaan toinen vaihe laadullisessa tutkimuksessa on arvoituksen ratkaiseminen, jota kutsutaan myös tulkinnaksi. Tarkastelen analyysin tuloksia tulkiten,

mitä ne kertovat journalismin kentän olomuodosta, suhteista ja toimittajien ja toimitusten habituksesta. (Alasuutari 2011, 40.)

Kolme kattoteemaa linkittyvät kaikki journalismin kenttään ja sen hierarkiasuhteisiin. Ensin kuvaankin, millainen kuva journalismin kentästä analyysin perusteella piirtyy. Sitten esittelen tätä kenttää ja hierarkiasuhteita tarkemmin kolmen kattoteeman kautta. Pyrin jokaisessa teemassa arvioimaan suhteita.

4 ANALYYSIN TULOKSET

4.1 Yleinen kuvaus journalismin kentästä

Kuten yllä on jo monesti todettu, Bourdieun kenttäteorian mukaan journalismi muodostaa kentän, jossa toimitukset ja toimittajat ovat eriarvoisia, valta-asemia tavoittelevia toimijoita. Toimittajahaastatteluista välittyi kuva, jonka mukaan kenttäteorian perusoletukset pätevän suomalaisen journalismiin. Toimittajat tunnistivat haastatteluissa erilaisia hierarkioita, ja niihin suhtauduttiin ristiriitaisesti.

Haastateltavien ajatuksien perusteella journalismin kenttä jakautuu kolmeen järjestelmän osaan. He sijoittavat valtakunnalliset mediat journalismin ”ykköskoriin”, johon kuuluvissa toimituksissa tehdään juttuja valtakunnallisesti merkittävimmistä aiheista, kovalla työtahdilla ja laajimmalla julkisella levityksellä. Ykköskorin toimittajien kuvataan olevan ikään kuin journalismin etulinjassa. Haastateltavat sijoittavat itsensä ja omat välineensä, maakuntalehdet, ”toiseen koriin”, joka tulee heti valtakunnan medioiden takana. Heidän työnsä tarkoitus on tehdä alueen lukijoille merkittävää journalismia käytettävissä olevilla resursseilla. Maakuntalehtien taakse jäävät niiden alueilla toimivat paikallislehdet. Osa haastatelluista mainitsee, että paikallislehdessä resurssit tuskin antaisivat tehdä tutkivaa journalismia ollenkaan.

Journalismin lajien välisessä hierarkiassa tutkiva journalismi nousee haastateltavien kuvailuissa ykköseksi. Myös muu pitkä journalismi on muita esitysmuotoja ylempänä, ja tavallinen uutistyö jää alemmas. Kaikki haastatellut ajattelevat tutkivan journalismin olevan kuningaslaji, mutta eivät pidä sitä automaattisesti hyvänä asiana.

Yksi syy siihen, miksi tutkivan journalismin asema ei ole pelkästään hyvä asia, on se, että sen saamat resurssit ja arvostus ovat pois muualta. Kolme toimittajaa mainitsee, ettei tavallista uutistyötä ja deskityötä arvosteta tarpeeksi suhteessa tutkivaan journalismiin tai muihin pitkiin juttuihin. Vaikka hierarkiassa tutkiva journalismi ajaa yli, puolet haastateltavista kertoo arvostavansa eniten journalismin perusasioita, oikean tiedon välittämistä lukijoille.

”Jos ajatellaan vaikka sanomalehden tekemistä, mikä on se tärkein tehtävä. Onko se se, että sä tuotat joka päivä seitsemän päivää viikossa 365 päivää vuodessa ihmisille uutta tietoa eri asioista, vai se, että paljastetaan jotain yhteiskunnallisesti merkittävää kerralla? Itse ehkä kallistuisin siihen uuden tiedon tuottamisen puolelle. (...) Molemmilla on arvonsa, mutta olisiko kuitenkin tämmönen päivittäinen uutistoiminta loppupeleissä merkittävämpää ihan tavallisen ihmisen elämässä.”

Päällikkötoimittaja 2, mies.

Toiseksi haastatellut nostavat esiin, ettei tutkiva journalismiaan maineestaan huolimatta ole pelkkiä onnistumisia täynnä. Toimittajat muistuttavat, että viime vuosien tutkivan journalismin huumassa on käynyt myös harha-askelia, jolloin tutkivaksi journalismiksi on kutsuttu ”tavallista” journalismia tai tutkivaa journalismia ei ole tehty niin tarkasti kuin olisi pitänyt.

Yksi toimittaja sanoo arvostavansa tutkivaa journalismia, mutta huomauttaa, että viime aikoina tutkivan journalismin huumassa on nähty myös ylilyöntejä. Hän nimittää ilmiötä ”kiilusilmäiseksi tutkivaksi journalismiksi”. Tästä hän mainitsee yhtenä esimerkkinä Helsingin Sanomien Viestikoekeskus-jutun. Valtakunnan medioissa on hänen mukaansa nähty juttuja, joissa on ensin luotu vahva hypoteesi ja sen jälkeen etsitty faktoja tueksi. Lopulta juttuun on kerätty joitain faktoja ja luotu mielikuvaa, mutta ei tehty lopullisia johtopäätöksiä.

”Esimerkiksi Viestikoekeskus-tapaus oli tutkiva juttu, sitä oli brändätty salaisilla leimoilla ja muilla ja nyt sitä oikeuslaitos selvitti. Samoin pikkuisen vaikuttaa, ettei Wille Rydman -keissi tule menemään välttämättä ihan putkeen. Yksi oli myös Baltzarin Veijon tapaus, josta tehtiin todella kohujuttu, mutta yhtään syytetä ei kuitenkaan Baltzaria vastaan nostettu.”

Päällikkötoimittaja 1, mies.

Toimittaja vaikuttaa sitaatin perusteella uskovan oikeusjärjestelmän ratkaisuihin vilpittömällä tavalla ja arvioivan tutkivan journalismin merkittävyyttä sen perusteella, millaisia oikeudellisia seurauksia paljastus aiheuttaa. Jos onnistumista arvioidaan vain oikeusseurausten perusteella, esimerkiksi moraalialia tai läpinäkyvyyttä arvioiva tutkiva journalismi ei täyttäisi vaatimuksia.

Toimittajien kuvailuissa valtakunnan medioiden paikka ylimpänä johtuu suurista resursseista, eli taloudellisesta pääomasta, ja resurssien myötä niille valuneista tehtävistä, kun maakuntalehdet eivät enää keskity Helsingissä uutisoimiseen. Selvä ero on kuitenkin myös mediatalojen ja toimitusten journalistisessa ja kulttuurisessa pääomassa: valtakunnan medioissa on voitu tietoisesti panostaa tutkivan journalismin tekijöiden rekrytointiin ja omiin tiimeihin, johtamiseen, markkinointiin ja tunnettavuuteen. Näihin asioihin panostaminen vahvistaa valtakunnan medioiden tutkivan journalismin habitusta ja näin valta-asemaa.

Kun ”ykköskorin” valtakunnan mediat myös panostavat journalismin ykköslajiin, niiden valta-asema suhteessa journalismin muuhun kenttään vahvistuu entisestään. Yksi haastateltava kuvaa välillä tuntevansa asetelman epäreiluksi. Hänen mielestään Suomessa on vaikea tehdä täysin syventyvää laadukasta journalismia, jos haluaa asua Helsingin tai Tampereen ulkopuolella.

”Valehtelisin, jos väittäisin, ettei epäreilulta tunnu. Kyllähän se tietenkin tuntuu. Tavallaan, pitäisikö toivoa, että Sanoma ostaisi meidän lehden täältä pyörimästä ja tehtäis HS [kaupungin nimi]?”

Kirjoittava toimittaja 3, mies.

Valtakunnan medioiden ja maakuntalehtien suhde ei ole vastavuoroinen. Maakuntalehtien toimittajat luettelevat seuraavansa lähes kaikkia valtakunnan medioita aktiivisesti, mutta arvelevat, ettei Helsingissä tiedetä, mitä maakuntalehdissä tehdään. Toisaalta myös heidän seurantansa on valikoivaa, sillä he eivät seuraa oman lehtensä tai maksimissaan yhden muun maakuntalehden lisäksi Suomen muuta alueellista mediaa juurikaan. Journalismin kentän keskipiste on siis Helsinki ja siellä toimitettavat mediat. Edes maakuntalehdistä ei juuri katsota muihin maakuntalehtiin.

Maakuntalehtien toimittajille journalismin kentällä tärkeintä on oma alue ja suhde paikalliseen yleisöön. Kun he miettivät oman työnsä merkityksellisyyttä ja arvostusta, he pyrkivät asettumaan oman lehden lukijoiden asemaan. Toimittajat arvelevat, että isossa kuvassa valtakunnan mediat saattavat olla yleisönkin hierarkiassa ensimmäisenä, mutta paikallisten lukijoiden silmissä myös heidän työnsä on tärkeää. Maakuntalehtien

tutkivaa journalismia tehdäänkin etenkin oman alueen merkittävistä vaikuttajista ja vallankäyttäjistä ja niiden epäkohdista. Ärtymys nousee haastatteluissa esiin etenkin silloin, kun valtakunnan mediat tulevat tekemään työtään maakuntalehtien alueelle. Maakuntalehdelle olisi jopa noloa, jos se ei voisi täyttää tärkeintä tehtäväänsä, vaan muualla tehtävä lehti olisi paremmin kartalla sen alueen juttuaiheista.

Vaikka ristiriitaisuutta selvästi on, haastatellut toimittajat kertovat haastatteluissa ensin suhtautuvansa valtakunnan medioiden tutkivaan journalismiin myönteisesti ja hierarkiaan neutraalisti. Valtakunnan medioiden ja maakuntamedioiden tehtävänjako on muodostunut tällaiseksi 2000-luvulla. Kun valtakunnan mediat hoitavat oman tonttinsa valtakunnan aiheiden käsittelyssä, toimittajien suhtautuminen siihen on melko neutraali. He ovat sopeutuneet tilanteeseen ja suhtautuvat siihen yllättävänkin myönteisesti. Kaksi toimittajaa mainitsee, että heille riittävä paikka hierarkiassa on se, että toimitus pysyy houkuttelevana työpaikkana uusille nuorille kesätoimittajille. Yksi toimittaja sanoo, että jos lehtensä julkisuutta tai resursseja rupeaisi liikaa arjessa harmittelemaan, kannattaisi itse tehdä omassa elämässään muutoksia esimerkiksi valtakunnan mediaan hakeutumalla. Toinen toimittaja toteaa samansuuntaisesti toimittajien itse valitsevan, missä työskentelevät.

”Mä oon ollut täällä maakuntalehdessä pari vuotta, tää on se mihin mä oon halunnut, mullehan tää on sit hierarkiassa ihan ykkönen.”

Kirjoittava toimittaja 2, nainen.

Myönteisen suhtautumisen toistuminen haastatteluissa on jossain määrin yllättävää. Hierarkian hyväksyminen osoittaa myöntymistä sille, että maakuntalehtien toimittajat ovat ”alempana” kuin valtakunnan välineiden toimittajat. Haastateltavat eivät haaveile, että maakuntalehdet nousisivat valtakunnan medioiden tasolle hierarkiassa, vaan olettavat, että ne säilyttäisivät jatkossakin nykyisen roolinsa. Oman paikan hyväksyminen toisaalta kertoo siitä, ettei kenttä rakennu vain toimittajien puheiden perusteella, vaan se muodostaa rakenteen, jota ei voi noin vain muuttaa toiseksi.

Haastatteluissa tulee ilmi, etteivät journalismin kentän suhteet ole yksioikoisia. Haastatelluilla on sekä neutraaleja, positiivisia että negatiivisia tunteita.

Valtakunnan medioilla on selvästi valta-asema, ja toisinaan siitä herää ärtymystä tai ammatillista kateutta. Näin käy etenkin, kun valtakunnan mediat ottavat käsiteltäväkseen maakuntamedian aluetta koskevan aiheen, joka joko on mennyt omalta toimitukselta ohi, tai valtakunnan media tekee aiheesta itse jutun tuomatta läpinäkyvästi esiin, että aihe oli ollut aiemmin esillä maakuntalehdessä. Toimittajien mielestä valtakunnan mediat unohtavat toisinaan maakuntalehtien olemassaolon. Se näkyy esimerkiksi skupprien läpimenon todennäköisyydessä. Osa toimittajista on huomannut, etteivät niiden isot uutiset mene helposti läpi valtakunnan medioille, vaikka ne voisivat olla myös valtakunnallisesti kiinnostavia ja merkittäviä.

Kaksi haastateltavaa nostaa esiin STT:n siteerauslistan, joka kertoo minkä lehtien uutisia STT:n valtakunnalliseen levitykseen lähteivissä jutuissa siteerataan eniten. Kärjessä on perinteisesti valtakunnallisia mediataloja, maakuntalehdet tulevat perässä huomattavasti pienemmillä luvuilla. Siteerausmittauksessa maakuntalehtien merkitys ei tule ilmi, koska yksittäisinä mainittujen lehtien luvut ovat huomattavasti pienempiä kuin valtakunnallisten lehtien. Toisaalta yhteenlaskettuna maakuntalehtien merkitys Suomessa on suuri.

”Joskus tuntuu, että vaikka me tehtäis miten merkittäviä juttuja, niin niiden läpimeno valtakunnassa on joka tapauksessa hyvin epätodennäköistä. Niinkun pääkaupunkiseudun mediat mielellään lainailee toisiaan, muistaako he edes, että me ollaan täällä olemassa tai tarviiko heidän muistaa?”

Kirjoittava toimittaja 4, nainen.

Yhtä haastateltava ärsyttävää valtakunnan medioissa yleistyneet ”helikopterikeikat”. Kyseessä on tilanne, jossa maakuntamedia on jo uutisoinut alueellaan merkittävästä tapahtumasta, ja valtakunnan median toimittaja ilmestyy myöhemmin tekemään yksittäisen juttukeikan alueelle ja julkaisee siitä jutun ikään kuin täysin uutena asiana.

”Helsingistä laskeudutaan helikopterilla ja tehdään se sama uutinen eikä välttämättä edes siteerata siinä yhtään mitään, ja sitten kaikki kohkaa siitä valtakunnan median jutusta. Tällainen on nyt vähän yleistynyt tässä, tai sitten, että piilotetaan se siteeraus jonnekin ihan jutun loppuun.”

Päällikkötoimittaja 2, mies.

Päällikkötoimittajan mainitsema siteerauksien piilottaminen on Journalistin ohjeiden noudattamisen rajamailla. Journalistin ohjeiden seitsemännen kohdan mukaan ”toisen työtä käytettäessä on noudatettava hyvää tapaa. Lähde on mainittava, kun käytetään toisen julkaisemia tietoja” (JSN 2014). Perinteisesti journalismissa toisen lehden siteeraus on mainittu jo otsikossa tai vähintään tekstin alussa.

4.2 Suhde omaan tutkivaan journalismiin

Haastatellut toimittajat kertovat tekevänsä työssään jonkin verran tutkivaa journalismia. Samoin päällikkötoimittajat kertovat, että heidän toimituksissaan tehdään tutkivan journalismin projekteja.

Haastatellut tai heidän toimituksensa muut jäsenet ovat tehneet tutkivia juttuja esimerkiksi paikallisista yrittäjistä, urheiluseuroista, kunnanjohtosta ja sosiaali- ja terveysalasta. Keskeinen piirre on, että tutkittava kohde on ollut paikallisesti merkittävässä asemassa ja siitä on pyritty paljastamaan epäkohta.

Resurssit nousevat toimittajahaastatteluissa jatkuvasti esille. Maakuntalehden toimittajien mielissä resurssit määrittelevät, mihin töihin ryhdytään ja millaiset aiheet ovat kannattavia. Haastateltavien mielestä eroavaisuudet resursseissa ovat suurin tekijä hierarkian suhteen. Maakuntalehtien toimittajilla on selkeä käsitys siitä, että valtakunnan medioissa operoidaan huomattavasti isommilla rahallisilla, ajallisilla ja työvoimallisilla resursseilla: suurempi taloudellinen pääoma siis antaa mahdollisuuksia parantaa valta-asemia journalismin kentällä, jossa tutkiva journalismi on hierarkiassa korkealla. Toisaalta osa toimittajista korostaa myös, ettei tutkivien juttujen aina tarvitse olla ajallisesti pitkäjäisiä.

”Miten mä miellän tutkivan journalismin, ei ole väistämättä sitä, että oot viikkotolkulla jossain kammiossa. Vaan sulla on hoksnokkaa tehdä tietopyyntö, pyytää asiakirja ja tehdä sen perusteella juttu. (...) Tässä suhteessa se ei oo niinkään resurssi, vaan toimituskulttuurikysymys. Ei tarvi välttämättä olla eepisen työlästä aina.”

Kirjoittava toimittaja 2, nainen.

Vaikka maakuntalehdissäkin korostetaan verkon merkitystä entisestään, ne toimivat vielä pitkälti printtilehtivetoisesti. Painetun sanomalehden on ilmestyttävä kuusi tai seitsemän kertaa viikossa, ja lehdessä on oltava luettavaa. Maakuntalehtien uutistoimituksissa käytännössä kaikki toimittajat tekevät kaikkea, ja jokaista toimittajaa tarvitaan täyttämään sivuja ja päivittämään verkkoon uutisia. Maakuntalehdessä ei siis esimerkiksi ole mahdollista muodostaa pelkkää tutkivan journalismin tiimiä, vaan toimittajan irrottaminen tutkivaan juttuun vaatii resurssien joustoa. Haastateltujen mukaan aiheensa puolesta lupaavalle tutkivalle jutulle voidaan antaa aikaa noin viikosta kolmeen. Tutkivat projektit eivät kuulu toimituksien perusrytmiin, eikä sellaisia ole koko ajan tekeillä.

Kirjoittavat toimittajat kertovat, että heidän esihenkilönsä ovat kannustaneet heitä tekemään tutkivan journalismin projekteja silloin, kun esille on noussut lupaava idea tai juttuvinkki.

”Kyllä se varmasti täälläkin nähdään, että tutkiva journalismi on semmosta mikä kannattaa. Siitä tulee tilauksia, totta kai lukuja, mutta sitten sellasta yleisösuhteen luomista ja sellasta journalismin merkitystä tuodaan ilmi. Kyllä siihen mun mielestä rohkaistaan meillä.”

Kirjoittava toimittaja 3, mies.

Myös haastatellut esihenkilöt kertovat rohkaisevansa hyvän juttuaiheen kohdalla toimittajia tutkivien juttujen tekoon ja olemaan projekteissa tukena. Esihenkilön tehtävä on arvioida, kantaako aihe jutuksi asti ja onko aihetta järkevää lähteä penkomaan. Jos aihe on selvittämisen arvoinen, toimittajien mielestä tärkein resurssi, jonka toimittajalle voi antaa on aika.

Yksi uutispäällikkö kuvailee tilannetta:

”Kyllä meillä vielä muutama lehti saadaan kasaan, vaikka juttua ei tulisikaan, vielä on varaa penkomisellekin. Meidän alue on sen verran iso, että jos ei olisi varaa penkoa, en tiedä olisiko järkeä pitää lehteäkään.”

Päällikkötoimittaja 2, mies.

Päällikkötoimittajien kuvailu on hieman optimistisempää kuin kirjoittavien toimittajien. Kirjoittavat toimittajat kertovat, että silloin kun he itse käyttävät esimerkiksi viikon tutkivan jutun edistämiseen, heidän arkinen työnsä kasautuu jollekin toiselle. Printtilehden täyttämisen ja verkon elävänä pitämisen takia maakuntalehtien toimittajilla on myös paine saada juttu valmiiksi asti. Tutkivissa jutuissa on usein uhkana, ettei vinkki etene jutuksi asti. Toisinaan juttuprojekteista luovutaan jo aikaisessa vaiheessa, toisinaan selvitystyö tehdään silti. Välillä toimittajat myös omatoimisesti rajoittavat tutkiviin projekteihin lähtemistä.

”Joskus on käynyt niinkin, että mulle on tullut ihan mielenkiintoinen vinkki, ja sit kun oon pyöritellyt sitä niin oon miettinyt, että tää on niin äärettömän työläs ja mitäs jos tää ei pidäkään paikkaansa. Ja varsinkin silleen, että se vinkki on tullut mulle itelle, niin kyl mä niitä oon hylännyt ihan resurssien [puutteen] takia.”

Kirjoittava toimittaja 4, nainen.

”Itellä tulee herkästi, kun tietää, että kollegoita on suht vähän, että jonkun ne tilat pitää täyttää, se menee jonkun toisen niskaan, sitä rupee ite sensuroimaan itseään ettei ota liian työläitä hankkeita.”

Kirjoittava toimittaja 2, nainen.

Paikka journalismin kentällä rakentuu siis myös toimituksen sisäisissä suhteissa, jotka yllä olevien kuvausten perusteella ovat kollegiaalisia: työkavereita tarkastellaan samanvertaisina ja yhtä tärkeinä osina toimitusorganisaatiota. Työkavereita ei haluta asettaa vaativaan tilanteeseen siksi, että saataisiin itse vapaasti toteuttaa itseään ammatillisesti. Koska toimitusten taloudellinen ja journalistinen pääoma eivät tue pitkien tutkivien juttuprojektien tekoa, toimittajat saattavat vältellä niiden tekemistä ajatellessaan kollegoidensa jaksamista. Pääoman puutteet heikentävät näin myös toimittajien ja toimitusten tutkivan journalismin habitusta.

Yksi haastatelluista kertoo, että toisinaan toimittajan tulee itse otettua resurssit käyttöön jo ennen esihenkilölle ilmoittamista.

”Välillä käy niin, että on jo kolme iltaa puhunut puhelimesta ja sit havahtuu kertomaan pomolle, että mulla on tämmönen juttu muuten. Siinä vaiheessahan toimittaja on jo itse ottanut ne resurssinsa käyttöön.”

Kirjoittava toimittaja 4, nainen.

Haastateltujen mielestä maakuntalehdessä tutkivan journalismin tekeminen vaatii toimittajan omaa intohimoa, osin juuri resurssien puutteen takia. Usein itseä kiinnostavien aiheiden penkominen tapahtuu oman arkisen uutistytön ohessa.

”Usein noita juttuja tehdään vähän yöllä. Joku soittaa kello puoli yksitoista, että nyt mä voin puhua kun muuten mulla on aina lapset tai töitä. Sit mä totta kai puhun heidän kanssaan puoli yhdeltätoista tai viideltä aamulla. Että usein vaikka ois kolme viikkoa tehnyt jotain juttua, niin se ei tapahdu päivällä työajalla.”

Kirjoittava toimittaja 4, nainen.

Toimittajan oma kiinnostus pitääkin paljon yllä tutkivan journalismin tekemistä maakuntalehdissä, joissa ei ole erikseen tutkivia toimittajia. Aloitteen pitää usein tulla itse toimittajalta, jotta tutkivia projekteja tehdään. Haastateltavat tiedostavat, että kaikki toimittajat eivät edes halua tehdä tutkivia juttuja.

”Sanoisin, että on se tilanne, että se tutkivan tekeminen on enemmänkin yksittäisten toimittajien oman mielenkiinnon varassa. Ei ehkä oo niin systemaattista ajattelua, että tehdään nyt tutkivaa journalismia, vaan on tiettyjä yksittäisiä toimittajia, joilla työmenetelmät on hallussa ja intressi ja palo tehdä tutkivaa journalismia.”

Päällikkötoimittaja 1, mies.

”On ihan hirveän tärkeää, että se mahdollisuus olisi, jos toimittaja x tekee tutkivaa, niin myös toimittaja y:llä on mahdollisuus tehdä, jos hän haluaa. (...) Musta tuntuu, että kaikki toimittajat ei myöskään halua tehdä tutkivia juttuja. Ja näin onkin, kaikki ei halua tehdä.”

Kirjoittava toimittaja 4, nainen.

4.2.1 Tutkivaan journalismiin vaadittavat taidot

Resurssien lisäksi tutkivan journalismin tekeminen vaatii myös monia käytännön taitoja. Niiden hallitseminen on maakuntalehdissä toimittajan oman kiinnostuksen varassa. Toimittajien haastatteluista tulee ilmi, että tutkivalla toimittajalla pitää olla sekä teknisiä

taitoja että niin sanotusti luonteenomaisia taitoja. Yksi haastateltava kuvailee, että tutkivan tekemisessä pitää hallita kaikki journalistiset taidot.

Etenkin henkilölähteisiin perustuvassa tutkivassa journalismissa vuorovaikutustaidot ovat tärkeitä. Haastateltaville pitää osoittaa luottamus ja turvallisuus, joilla heidät saa puhumaan, ja lähdesuojaa pitää varjella. Paljastuksen kohteelta taas saattaa saada osakseen paljonkin painostusta ja ”lokaa”. Toimittajan tulee olla myös jämäkkä ja horjumaton työtehtävänsä toteuttamisessa. Kiven alla olevien tietojen kaivaminen vaatii myös sinnikkyyttä ja periksiantamattomuutta. Kaikkien jutussa esitettävien faktojen pitää olla oikeita, joten tarkkuus on myös ehdottoman tärkeää.

Teknisten taitojen ytimeen kuuluu se, että tietää mitä tietoja on oikeutettu saamaan ja miten niitä saa. Julkisuuslain hallitseminen, asiakirjojen pyytäminen, etsiminen ja ymmärtäminen ja ylipäänsä yhteiskunnan, organisaatioiden ja byrokratian toiminnan ymmärtäminen nousevat haastatelluilla esiin. Maakuntalehtien toimittajien mielestä taidot kertyvät tekemällä ja muilta oppimalla.

”Kokemus on tärkeä, tietää mistä tietoa voi löytyä. Siihen voi palaa paljon aikaa, kahvia ja tupakkaa, jos ei tiedä mistä tiedon saa. Kokeneempi voi sanoa, mihin laittaa viestiä. (...) En tiedä onko nuorissa toimittajissa, vois kuvitella, että on halua erikoistua. Mutta yleensä pitää mennä ura perus uutistyöstä, ennen kuin niihin hommiin pääsee.”

Päällikkötoimittaja 2, mies.

Toimittajat arvioivat, että heidän toimituksistaan löytyy erittäin taitavia toimittajia, joilla on hyvät mahdollisuudet tutkivan journalismin tekemiseen. Toimittajat kuitenkin kokevat, että maakuntalehdissä toimituskulttuurin kehittäminen enemmän tutkivaa journalismia kohti olisi tervetullutta, sillä nyt työ, osaaminen ja sen levittäminen ovat yksittäisten ihmisten varassa. Keinoja voisivat olla esimerkiksi yhteisten juttuprojektien teko tai koulutukset. Toimituksissa on siis tutkivaa journalismia tukevaa journalistista pääomaa, mutta se on pääosin toimittajien oman kiinnostuksen varassa. Se, että tutkivan journalismin journalistinen pääoma laajenisi koko toimitukselle, vaatii työtä. Toisaalta esimerkiksi Helsingin Sanomissakaan kaikki toimittajat eivät tee tai todennäköisesti edes hallitse tutkivan journalismin tekoa.

4.2.2 Lukijasuhde

Myös se, mitä haastateltavat arvioivat lukijoiden ajattelevan hierarkiasta, on monimutkaista. Toisaalta valtakunnan medioiden toimittajille voi suuressa mittakaavassa olla eduksi, että voi esittäytyä esimerkiksi Helsingin Sanomien toimittajana, koska brändi on tunnetumpi. Jutuistaan palkitun tai muilla tavoin julkisuudessa esiintyneen ja sitä kautta yleisölle tutumman toimittajan voi olla helpompi esimerkiksi ansaita lukijan arvostus ja luottamus, jolloin myös vaikeista aiheista voi olla helpompi saada haastatteluja. Valtakunnan medialle haastattelujen antaminen voi myös tarjota suuremman yleisön, jos haastateltava sellaista havittelee.

”Varmasti jos mun allekirjoituksessa lukis HS tai bylinessa olisi se perässä, se tavallaan jotenkin lisäisi myös vaatimustasoa, mutta myös tietynlaista uskottavuutta, tai että toi on varmaan hyvä toimittaja, kun se on tuolla.”

Kirjoittava toimittaja 2, nainen.

Toisaalta maakuntalehtien toimittajat arvioivat paikallisen lukijasuhteen olevan tiivis. Lukijat arvostavat paikallista, merkityksellistä journalismia, ja matalammankin kynnyksen tutkiva journalismi voi olla paikallisille lukijoille hyvin arvokasta. Yksi toimittaja arvioi, että maakuntamediassa hänen työtään arvostetaan paikoittain enemmänkin, kuin sitä arvostettaisiin valtakunnan mediassa.

”Oon ehkä viimeisen puolen vuoden aikana havahtunut siihen, että omia juttuja joku lukeekin, ja sitä kautta tulee semmosta, että ihmiset mieltää toimittajaksi. (...) Pidän sitä tosi tärkeänä, jos pystyy alueellisesti tai paikallisesti johonkin asiaan vaikuttamaan.”

Kirjoittava toimittaja 3, mies.

4.3 Suhde valtakunnan medioiden tutkivaan journalismiin

Haastatteluissa pyysin toimittajia kuvailemaan, millaisia ajatuksia herättää väite ”tutkiva journalismi on journalismin kuningaslaji”. Kaikki toimittajat allekirjoittivat väitteen pitävän paikkaansa. Haastateltavat arvioivat tutkivan journalismin olevan yleensä aikaa vievää, resursseja vaativaa, monia lähteitä hyödyntävää journalismia, jonka tarkoitus on paljastaa yhteiskunnasta jokin epäkohta. Tutkivan journalismin tekemiseen sisältyy

kriittinen asenne lähteitä ja yhteiskunnan epäkohtia kohtaan. Toisaalta osa kokee tutkivan journalismin olevan asenne, jota voi hyödyntää myös ”perusuutisoinnissa”.

Rajanveto tutkivan journalismin ja muun journalismin välillä ei ole toimittajien mielestä lukkoon lyöty. He pitävät tutkivaa journalismia kuningaslajina, koska sen tekemiseen vaaditaan esimerkiksi monenlaisia vuorovaikutustaitoja ja teknisiä taitoja. Tutkivan journalismin tekeminen on myös henkiseltä puoleltaan vaativaa. Tutkiviin toimittajiin kohdistuu esimerkiksi jutun teon kohteiden toimesta poikkeuksellista painetta, esimerkiksi uhkailua oikeustoimilla. Kuningaslajin aseman myöntää myös tutkivan journalismin aikaan saamat vaikutukset ja merkityksellisyys.

”Jos jalkapallovertaukset on sallittu niin sellainen onnistunut tutkiva juttu varmasti vertautuu johonkin 29 metristä ammuttuun kierteiseen vapaapotkuun yläriman kautta sisään.”

Kirjoittava toimittaja 3, mies.

Toimittajat siis ajattelevat, että tutkiva journalismi on kuningaslaji, jonka tekijät hallitsevat lukuisia haastavia taitoja, vaikkakin toimijoiden mielestä muukin journalismi on tärkeää. Siksi on selvää, että tutkivaa journalismia tekevät toimittajat ja toimitukset ovat habitukseltaan vahvempia kuin niihin vähemmän panostavat toimittajat tai toimitukset. Haastatellut toimittajat sanovat itsekkin, että journalismin lajit eivät ole keskenään samanarvoisia. Tutkiva journalismi on muiden lajien yläpuolella etenkin siksi, että tutkiville projekteille annetaan toimitustyössä enemmän tärkeintä resurssia eli aikaa. Toimittajat eivät sinänsä kuvaile asiaa negatiiviseksi, eivätkä koe toisen toimittajan tekemän tutkivan työn olevan heiltä itseltään pois. Toisaalta mahdollisuuksien erilaisten juttuprojektien toteuttamiseen pitäisi heidän mielestään jakautua toimitusten sisällä tasaisesti.

Puolet haastateltavista kertoo ihailevansa tai ainakin arvostavansa valtakunnan medioiden harjoittamaa tutkivaa journalismia. Kaikki pitävät tärkeänä ja hyvänä asiana, että journalismin kautta epäkohtia tuodaan esiin. Haastatellut seuraavat ja sanovat olevansa hyvin perillä siitä, millaista tutkivaa journalismia valtakunnan medioissa on

viime vuosina tehty. Tutkivan journalismin seuraaminen tapahtuu pääsääntöisesti muun tavallisen journalismin kuluttamisen yhteydessä, ei erikseen etsien.

Haastatellut nostavat esimerkkeinä esiin muutamia tutkivan journalismin juttuja. Useimmiten haastateltavat mainitsevat Helsingin Sanomissa julkaistun ”Kokoomuksen salaisuus” -jutun, joka kertoo silloisen kokoomuksen kansanedustajan Wille Rydmanin epäilyistä nuoriin naisiin ja tyttöihin kohdistuneesta ahdistelusta. Osa haastateltavista muistaa jutun yhtenä viime vuosien merkittävimmistä ja eniten keskustelua herättäneistä jutuista. Toisaalta juttu nousee haastatteluissa esiin myös kriittisessä valossa.

”(...) Siinä [tutkivassa journalismissa] korostuu tää journalistin etiikka ja vaatimukset asioiden paikkansapitävyyden suhteen on korkeammat kuin sellaisen päivittäisen perusuutisoinnin, joka ei välttämättä ärsytä ketään. Ja ruokkii mielestäni hyvää keskustelua alalla pohtia, menikö esimerkiksi joku Wille Rydman -keissi oikein.”

Kirjoittava toimittaja 2, nainen.

Toinen paljon mainittu juttu on Helsingin Sanomissa julkaistu ”Oletko sinä Perttu Nousiainen”. Juttu kertoi entisestä Nuorisosäätiön puheenjohtajasta Perttu Nousiaisesta, jota epäiltiin useista talousrikoksista. Toimittajat tavoittivat jutussa Nousiaisen Sveitsistä. Yksi haastateltavista kuvaa sitä ”jymyjutuksi. Toisen mielestä jutulla oli oikeasti merkittävää vaikutusta, sillä sen ansiosta Nousiainen löydettiin ja tuotiin Suomeen oikeuden eteen. Juttua käytetään pariin otteeseen myös esimerkkinä maakuntalehtien ja valtakunnallisen median resurssien eroavaisuuksista.

”(...) Mä lähtökohtaisesti en koe juttukateutta kauheasti. Mut joskus mä mietin, esimerkiksi se Hesarin Oletko sinä Perttu Nousiainen -juttu, kun siinä oli lähdetty kolmen hengen porukalla oliko se sitten Sveitsiin hakemaan Perttu Nousiaista. (...) Niin siinä tilanteessa mietin että no, heillä on resursseja lähteä Sveitsiin.”

Kirjoittava toimittaja 4, nainen.

4.3.1 Helsinkiin painottuva tutkiva journalismi

Haastateltavat kertovat lukevansa tutkivaa journalismia pääsääntöisesti oman lehtensä lisäksi Helsingin Sanomista, Yleltä, Ilta-Sanomista ja Iltalehdestä. Yksi toimittaja mainitsee seurailevansa myös Aamulehteä lähinnä työnsä puolesta. Yksi toimittaja kertoo lukevansa tutkivaa journalismia myös sellaisista lehdistä, joita ei yleensä seuraa, jos juttuun törmää esimerkiksi Twitterissä.

Toimittajat perustelevat seuraavansa Helsingissä toimitettavia lehtiä pysyäkseen perillä valtakunnan tapahtumista, jotka vaikuttavat myös heidän omaan alueeseensa. Yksi toimittaja kuvailee, että esimerkiksi nepalilaisravintoloita tutkinut Paavo Teittisen juttu voi poikia idean tutkailla myös oman alueen ravintoloiden toimintaa. Muita maakuntalehtiä toimittajien ei juuri tule seurattua kiireen tai vähäisen kiinnostuksen takia. Toimittajat arvelevat, että muissa maakuntalehdissä tehdään todennäköisesti kiinnostavaa ja hyvää tutkivaa journalismia, mutta koska lehdet eivät kuulu heidän seuranta-alueelleen ja niiden uutiset harvoin lyövät läpi valtakunnan mediassa, jutut menevät ohi silmien.

”En aktiivisesti todellakaan, huomaan, että en lue vaikka Aamulehteä tai Kainuun Sanomia. Vois olla kyllä paljon hyötyä meidän sisältöjen kannalta.”

Kirjoittava toimittaja 2, nainen.

Vaikuttaisi siis, että journalismin kentällä koko Suomen toimijoiden kiinnostus kohdistuu valtakunnan mediaan – kentän ykköskoriin, jota he pitävät seuraamisen arvoisena. Se, että toimittajat pitävät valtakunnan mediaa seuraamisen arvoisena, on merkki sen habituksen voimakkuudesta. Ykköskorinkin sisällä seuranta on keskittynyttä: selvästi eniten mainintoja saavat Helsingin Sanomien toimittajat ja jutut. Vaikka toimittajat sanovat, että muissa maakuntalehdissä varmasti tehtäisiin kiinnostavaa ja heillekin hyödyllistä tutkivaa journalismia, he eivät vaivaudu sitä seuraamaan. Maakuntalehtien toimittajat vaikuttavat ajattelevan, että merkittävimmät jutut julkaistaan valtakunnan medioissa. Ajattelussa ilmenee ristiriita: he eivät itse seuraa toisten maakuntien juttuja,

mutta silti maakuntalehtien toimittajilla on oletus, että valtakunnan medioiden pitäisi seurata enemmän, mitä maakunnissa tapahtuu.

Toimittajien mielestä valtakunnan medioissa tutkivan journalismin aiheet eivät sinänsä keskity liikaa vain pääkaupunkiseudulle, vaan Helsingissä toimivat lehdet onnistuvat penkomaan juttuaiheita myös muualta Suomesta. Valtakunnallisten medioiden valtakunnan tason tutkivat uutiset myös koskevat koko Suomea. Esimerkiksi Ylen Mot-ohjelma tekee jaksoja eri puolilla Suomea tapahtuvista aiheista. Toimittajat myös ajattelevat, että heidän maakuntalehdissä tekemänsä työ pitää kentän aiheet alueellisesti edustavina.

Kuudesta toimittajasta viisi mainitsee olevansa sitä mieltä, että media ylipäänsä keskittyy liikaa Helsinkiin. Heidän mielestään koko Suomea käsittelevät tutkivat jutut on toisinaan kirjoitettu turhan Helsinki-keskeisestä näkökulmasta. Toimittajat eivät kuitenkaan kritisoi syyn olevan varsinaisesti valtakunnan medioiden toimintatavoissa tai näkökulmissa, vaan harmittelevat, ettei oma lehti voi parantaa median alueellista kattavuutta resurssien vähäisyyden takia. Maakuntalehdet ovat 2000-luvulla luopuneet aluetoimituksistaan Helsingissä. Resurssien vähyyden takia maakuntalehdet keskittyvät entistä enemmän palvelemaan oman alueensa lukijakuntaa omaan alueeseensa rajatuilla aiheilla.

”Kyllä se sitä moniäänisyyttä lisäisi, että olisi yhtäläillä resursseja breikata täällä maakunnassakin isompia aiheita.”

Päällikkötoimittaja 2, mies.

Toimittajia ei siis haittaa, että valtakunnan mediat tekevät valtakunnallisia tutkivia juttuja ja saavat niillä huomiota. Kaksi toimittajaa kuvailee kuitenkin harmistuvansa, jos valtakunnan media tekee tutkivaa journalismia heidän aluettaan koskevasta aiheesta, joka olisi ollut itsekin tehtävissä.

”Kyllä se suuresti harmittais jos meillä olis täällä joku asia mikä koskettaa meidän aluetta erityisesti, ja siitä Hesarin toimittaja tekisi tutkivan jutun. Se tuntuisi väärältä.”

Kirjoittava toimittaja 3, mies.

Toimittaja siis ajattelee, että maakuntalehden pitää olla se, joka aiheen merkittävistä asioista uutisoi. Paikallinen uutisointi on rajautunut maakuntalehden tärkeimmäksi tehtäväksi, johon myös resurssit kohdistetaan. Maakuntalehdelle olisi jopa noloa, jos se ei voisi täyttää tärkeintä tehtäväänsä, vaan muualla tehtävä lehti olisi paremmin kartalla sen alueen juttuaiheista.

”Jos Iltalehti tai joku muu lehti tekis täältä meidän alueelta jonkun paljastusjutun, mikä ois mennyt meiltä ohi, se kyllä söisi miestä. Jos ne nyt siellä Helsingissä tekee jonkun valtakunnallisen aiheen paljastusjutun, niin en mä tiedä herättääkö se mitään tunteita. Se on heidän hommaa ja meidän homma sitten on olla täällä paikallisempia. Ne on kuitenkin aika selkeät ne rajaukset tässä suomalaisessa mediakentässä muodostunut viimeisten vuosien aikana, kun maakuntalehdet ei enää kauheasti siellä Helsingissä näy.”

Päällikkötoimittaja 2, mies.

Toimittajan kuvauksesta havainnollistuu jälleen kentän hierarkia ja ”ykköskorin” ja ”kakkoskorin” paikat, jotka päällikkötoimittaja hyväksyy. Toimittaja ikään kuin asettuu ja hyväksyy toimituksensa paikan hierarkkisella kentällä, joka on jo ollut olemassa, kun hän on tullut työskentelemään maakuntalehteen.

4.3.2 Tutkivan journalismin markkinointi

Toimittajien ajatukset tutkivan journalismin markkinoinnista ja brändäämisestä vaihtelevat. Toisaalta markkinointi nähdään positiivisena oman työn esille tuomisena, jota pitäisi osata maakuntalehdissäkin hyödyntää enemmän. Tutkivan journalismin juttuihin usein käytetään paljon aikaa ja resursseja, ja klikkausten ja tilausten hankkiminen sekä keskustelun herättäminen ovat ikään kuin palkkio tehdystä työstä. Markkinoinnin avulla lukijoille viestitään omasta työstä ja jutun teon vaatineesta työstä ja ajasta. Jutun markkinointi erikseen tutkivana antaa lukijalle lupauksen, että nyt aiheeseen on syvennyt ja se on syytä lukea.

Haastateltujen mielestä mediatalot ovat myös sekä analytiikallaan että lukijoille tehtyjen tutkimusten avulla huomanneet, että tutkiva journalismi vetää lukijoita, nuoriakin. Esimerkiksi Helsingin Sanomat on panostanut tutkivaan journalismiin

julkisesti ja rahallisesti. Yksi toimittaja nostaa esimerkiksi Salla Vuorikosken rekrytoinnin Helsingin Sanomien tutkivan journalismin yksikön esihenkilöksi. Markkinoinnilla lukijoita ja rahaa halutaan houkutella lisää tekstien äärelle. Toimittajien mielestä on hyvä, jos etenkin nuoret kiinnostuvat journalismista kiinnostavan markkinoinnin avulla. Markkinointi siis sekä tuo toimitukselle taloudellista pääomaa että vahvistaa sen journalistisen pääoman kuvaa muun yleisön silmissä.

Tutkivan journalismin markkinointi voi toimittajien mielestä myös mennä jossain määrin metsään, jos sen kanssa ei pysytä maltillisina.

”Tutkivaa journalismia on ollut mun mielestä ihan aina, mutta jossain kohtaa varmaan joku mainoshenkilö on keksinyt brändätä tutkivaksi journalismiksi senkin, mikä on varmaan ollut pitkään ihan normaalia journalismia.”

Päällikkötoimittaja 2, mies.

Toimittajat mainitsevat nähneensä joitakin tutkivana journalismina markkinoituja ”ihan tavallisia uutisjuttuja”, joiden kohdalla he ovat miettineet, edustaako juttu todella tutkivaa journalismia. Moni maakuntalehtien toimittajista on sitä mieltä, että tutkivaan journalismiin liitettäviä työtapoja, kuten lähdekritiikkiä, pitäisi käyttää myös tavallisessa päivänpäällisessä journalismissa.

Yksi toimittaja mieltii, onko tutkivan ja tavallisen journalismin erottelu markkinoinnissa lopulta tarkoituksenmukaista muuta journalismia kohtaan.

”Periaatteessahan kaikki journalismi on tutkivaa journalismia. Erottelu tekee vähän sellaisen, että ihan kun meillä muu ois sitten sellasta, että otetaan tieto annettuna.”

Kirjoittava toimittaja 3, mies.

4.4 Suhde valtakunnan medioiden tutkiviin toimittajiin

Suomalaisella tutkivan journalismin kentällä on muutama selkeä nimi, joka maakuntalehtien toimittajien haastatteluissa nousee esiin, kun heiltä kysyttiin mieleen jääneitä juttuja ja toimittajia. Jokainen haastateltava mainitsi Iltalehden toimittajan Jarno Liskin ja viisi toimittajaa mainitsi Helsingin Sanomien toimittajan Paavo Teittisen.

Myös Kuukausiliitteen Anu Nousiainen, Ilta-Sanomien Sasha Huttunen, Helsingin Sanomien Marko Junkkari, Tommi Nieminen ja Katja Kuokkanen mainittiin. Yksi toimittaja mainitsee freelancer-toimittaja Samuli Suonpään, mutta pohtii, onko tämä tutkiva toimittaja vai onko Suomessa niin vähän uskontojournalismia, että tuntuu siksi tutkivalta. Helsingin Sanomien Salla Vuorikoski tulee yhdessä haastattelussa esille, kun puhutaan mediatalojen panostamisesta tutkivaan journalismiin.

Suomalainen tutkiva journalismi tuntuu haastattelujen perusteella olevan julkisuudessa vain muutaman, valtakunnan mediassa työskentelevän toimittajan harteilla. Kentän valta-asema on kertynyt siis muutamalle hyvin voimakkaan tutkivan journalismin habituksen omaavalle toimittajalle. Vastaukset myös vahvistavat, etteivät maakuntalehtien toimittajat juuri seuraa tutkivaa journalismia oman alueensa ja valtakunnan medioiden ulkopuolelta.

4.4.1 Palkinnot

Haastatteluissa esiin nousseet toimittajat ja jutut ovat olleet paljon julkisuudessa esillä. Esimerkiksi Teittisen ja Liskin monet jutut sekä Perttu Nousiaisesta ja Wille Rydmanista kertovat jutut saivat paljon huomiota heti julkaisunsa jälkeen. Mainitut toimittajat ja jutut ovat keränneet myös journalistien palkintoja, jotka ovat kasvattaneet tunnettuutta vähintään alan sisällä. Liski ja Teittinen ovat molemmat jo aiemmin voittaneet Tutkivan journalismin yhdistyksen myöntämät Lumilapio-palkinnot, ja ovat jälleen ehdolla vuoden 2022 palkinnon saajiksi. Suurella journalistipalkinnolla joko vuoden journalistina tai vuoden juttuna on taas palkittu Paavo Teittinen, Katja Kuokkanen, Marko Junkkari, Tommi Nieminen ja Anu Nousiainen. Sekä Lumilapio että Suuri journalistipalkinto ovat viime vuosina keskittyneet valtakunnan medioiden toimittajille. Lumilapio jaetaan aina tutkivasta journalismista, mutta se on viime vuosina ollut yleistä myös Suuren journalistipalkinnon saaneille jutuille ja toimittajille.

Kaikki haastatellut kertovat seuraavansa palkintogaaloja vähintään sen verran, että tietävät voittajien nimet ja jutut. Suuri journalistipalkinto tuntuu haastatelluista tärkeämmältä, mutta myös Lumilapion palkituista otetaan selvää.

Haastateltavat eivät näe, että journalistipalkinnoilla on erityisen suurta yhteiskunnallista merkitystä. Palkintoa pidetään palautteena ja viestinä siitä, millaisia juttuja arvostetaan ja millaisia juttuja myös yleisöä ohjataan lukemaan. Palkinnot voivat jossain määrin ohjata mediataloja tekemään esimerkiksi tietynlaisia laadukkaita pitkiä juttuja. Haastateltavat ajattelevat, että suurin merkitys palkinnoilla on niiden saajalle. Palkinto on toimittajalle palaute ja kiitos tehdystä työstä. Palkinto myös auttaa toimittajaa tulevaisuudessa, sillä sen tuoma arvostus voi viestittää esimerkiksi haastateltaville ammattitaidosta ja luotettavuudesta. Palkinnon saamisen nähdään tuovan myös ”buustia” ja intoa työhön koko toimitukselle. Palkinnot siis vahvistavat toimittajan ja toimituksen habitusta, koska ne antavat entistä enemmän tunnettuutta ja luottamusta ja ovat merkki taidoista eli journalistisesta pääomasta.

Haastateltavat suhtautuvat ristiriitaisesti palkintojen keskittymiseen Helsinkiin. Osa toimittajista ajattelee, että on luonnollista ja ansaittua, että palkintoja myönnetään niille tekijöille, jotka käyttävät journalismiinsa eniten resursseja. Resurssien puutteen takia he eivät voi tehdä yhtä merkittävää journalismia, joka oikeuttaisi saamaan palkinnon parhaasta jutusta.

”Mun mielestä se on resurssiongelma. Tää on hyvin tämmöstä perusuutistystyötä, että yhteen juttuun on hyvin vaikea irrottaa ihmistä useaksi päiväksi. Jos mietitään, että me lähetettäis joku toimittajakaksikko plus kuvaaja Sveitsiin etsimään jotain miestä niin se vaatis aika paljon.”

Kirjoittava toimittaja 3, mies.

”Minun on vaikea nähdä huonona asiana keskittymistä isoille mediataloille, koska niillä on isoimmat resurssit. Nyt esimerkiksi tässä journalistinen teko -palkinnossa oli Satakunnan kansa ehdolla tietopyynnöistä ja salausten viemisestä hallinto-oikeuteen. Minäkin olen tehnyt sellaista. En väheksy sitä, mutta ei se mielestäni painanut samassa sarjassa niiden kahden muun kanssa. Ei pidä väkisin tehdä alueellisuutta.”

Kirjoittava toimittaja 1, nainen.

Sitaatit kuvaavat toimittajien tyytymistä kentällä vallitseviin suhteisiin ja resurssien epätasaiseen jakautumiseen.

Yksi toimittaja pohtii, onko palkintojen valitsijoilla käsitystä maakuntalehtien resurssitasosta verrattuna valtakunnan medioiden palkittuihin juttuihin käytettyihin resursseihin.

”Suurta journalistipalkintoa en oikeastaan pidä ongelmallisena. Siitä Lumilapiosta mä ehkä ajattelen, että se on vähän sellainen pääkaupunkiseudun oma kerho, jossa palkitaan omaa porukkaa.”

Kirjoittava toimittaja 4, nainen.

Vuonna 2023 molemmissa palkintogaaloissa otettiin ensimmäistä kertaa käyttöön alueellisen tai paikallisen journalismin kategoria, jolloin voi olettaa, että jatkossa ”pääpalkinnot” jaetaan entistä vahvemmin valtakunnallisten medioiden kesken. Suuren journalistipalkinnon Vuoden alueellinen vaikuttaja -palkinto myönnettiin Lapin Kansan toimittajalle Risto Pyykölle tämän tekemistä petokorvausselvityksistä. Lumilapion alueellisen palkinnon sai Pieksämäen Lehden toimittaja Veera Järvenpää kiinteistökauppoja käsittelevästä jutustaan.

Alueellinen palkitseminen nousee haastatteluissa esiin vain osan haastateltavista kanssa. Mielenpitoet ovat kaksijakoiset. Yksi toimittaja kuvailee alueellista sarjaa ”huikeaksi”.

”Ei meidän työtä tehdä millään tavalla näkyväksi paitsi me itse. Aivan mahtavaa, että tuli alueellinen kategoria. Se on niin eri luokassa, että HS penkoo verotustietojen salausta. Meillä on tehtäväkin keskittyä sellaisiin aiheisiin, jotka on meidän alueelta, ja harvoin ne on yhteismitallisia.”

Kirjoittava toimittaja 1, nainen.

Yksi uutispäällikkö taas pitää alueellista palkintoa ”naurettavana”. Hänen mielestään se lisää vastakkainasettelua ja korostaa, että maakuntalehtien paikka olisi jossain toisaalla kuin valtakunnan medioiden kanssa samassa paremmuusluokassa.

”En oikein tiedä mikä sen tarkoitus on, varmaan se joku tällainen maakuntamediapalkinto sitten on. Mutta maakuntahan se Uusimaakin on. Jos meiltä nyt olisi joku todella kova paljastus tai mikä tahansa uutisjuttu, ja sit se ei olis vuoden juttu -kategoriassa vaan alueellinen vaikuttaja -kategoriassa, niin kyllä se jotenkin tuntuis, että mitä hemmettiä. (...) Ehkä hämmentynyt tässä nyt sitten voi olla, että

tämä journalistigaalakin vielä edesauttaa tätä median keskittymistä pääkaupunkiseudulle.”

Päällikkötoimittaja 2, mies.

Edellä kuvattujen näkemysten erot kuvaavat, miten vaikeaa ja ristiriitaista alan hierarkiaan suhtautumista on käsitellä. Yhdellä toimittajallakin voi olla samalla sekä myöntyväisiä että vastustavia ajatuksia hierarkiaan liittyen. Kun alalla selvästi on hierarkiaa ja edellytykset journalismin tekemiseen ovat erilaiset, ihmisten mielipiteet eroavat toisistaan.

Näkemykset myös eroavat päällikkötoimittajan ja rivitoimittajan välillä. Myös toimitusten sisäisesti habitukset eroavat. Rivitoimittaja katsoo tilannetta omasta näkökulmastaan oman osaamisensa valossa, kun taas päällikkötoimittaja arvioi koko toimituksen mahdollisuuksia palkintoon.

4.4.2 ”Tähtitoimittajat”

Valtakunnallisessa mediassa työskentelevistä tutkivista journalisteista on viime vuosina jossain määrin noussut journalismin kentän ”julkikkisia”. Esimerkiksi Jarno Liski ja Paavo Teittinen ovat niminä tunnettuja ja vakiona myös erilaisilla palkintolistoilla. Haastatteluissa kysyin maakuntalehtien toimittajilta, mitä mieltä he ovat tällaisista ”tähtitoimittajista” ja siitä, voiko toimittajia arvottaa tehdyn journalismin perusteella.

”Tähtitoimittajuus” jakaa haastateltavien mielipiteitä. Haastatelluista neljä on sitä mieltä, että toimittajia voi arvottaa julkisuudessa tehdyn työn perusteella. Jos toimittaja jatkuvasti kaivaa kovia uutisia ja on saanut haastateltavien luottamuksen ja toteuttaa vaativia juttuprojekteja, on hänen ansaittua saada siitä kunniaa.

”Ei oikeen ite voi sellaista vaatia, jos ei itellä oo näyttöjä suurempaan. Kyllä se mun mielestä on ihan oikein.”

Kirjoittava toimittaja 3, mies.

Tähtitoimittajuus nähdään myös yhtenä mediatalojen markkinointikeinona. Yksi toimittaja toteaa, että kaikenlainen brändääminen ja työn esiin tuominen on tässäkin mielessä alalle tervetullutta. Muuallakin kuin alan sisällä tunnettujen toimittajien

arvellaan tuovan yleisölle lisää tietoa journalismista, mikä nähdään positiivisena. Yksi toimittaja muistuttaa, etteivät kaikki tähtitoimittajat ole tutkivan journalismin tekijöitä, vaan esimerkiksi pitkien, narratiivisten juttujen kirjoittajia.

Toimittajat arvelevat, etteivät tunnetut tutkivat toimittajat juuri itse välitä tulevansa kutsutuksi tähtitoimittajiksi. Negatiiviseksi tähtitoimittajuus muuttuu, jos toimittajasta itsestään tulee tekemiään juttuja isompi. Yksi toimittaja korostaa, että on vaarallista, jos tähtitoimittajista tulee sellaisia julkisuuden lisäksi myös toimituksen sisällä.

”Meillä on monenlaisia, erilaisia taitoja toimittajilla ja jos niistä yhtä ruetaan korostamaan niin se on mun mielestä tosi haitallista työyhteisölle. Ei saa tulla yhtään sellanen, johto ei saa mitenkään signaloida et toinen ois toista parempi, se on tuhoisaa ja sitä ei yksinkertaisesti saa tapahtua. (...) Tää on ensimmäinen kysymys, jossa mä oikein kiikhdyn, että se on niin huono asia, jos työyhteisöissä alkaisi olla tähtitoimittajia.”

Kirjoittava toimittaja 4, nainen.

Toimittaja toteaa, ettei osaa arvioida, päteekö sama valtakunnan medioissa, joissa toimittaja voi itse hakeutua tekemään esimerkiksi tutkivaa journalismia sellaiseen keskittyvään toimitukseen.

Vain yksi haastateltava mainitsi tilanteesta, jossa journalismin kentän hierarkkisuus oli kohdistunut suoraan häneen itseensä toisten toimesta. Hän kertoo olleensa mukana esimerkiksi eri toimitusten journalistien välisessä palkintoraadissa, jonne kuvitteli menevänsä tasavertaisena, mutta huomasi tilanteen olevan toinen.

”He [valtakunnan medioiden toimittajat] siellä keskusteli, jotka oli piireissä, keskenään. Me pari muuta oltiin tällaisia kiintiöedustajia, nuoria naisia maakunnista. Sitten kun toi oman näkemyksensä vielä vähän erikoisella murteella siihen keskusteluun, jotenkin silleen aivan hämmentyneinä olivat, että ai tuokin haluaa sanoa jotakin tai että sillä on joku näkemys. Mutta en tiedä, voin vain arvailla liittykö siihen joku asenne vai jäikö ne vaan kuuntelemaan ihmeellistä puhettani. Ei siinä ehkä ole ihan samalla tasolla, vaikka itse kuvittelee olevansa.”

Kirjoittava toimittaja 1, nainen.

Moni toimittajista on sitä mieltä, että myös muita journalistisia tehtäviä tekeviä pitäisi arvostaa enemmän. Esimerkiksi deskityö mainitaan useampaan kertaan. Yksi toimittaja kuvailee, että toimituksen deskissä useita juttuja ja paljon klikkauksia päivässä tekevät toimittajat ikään kuin ostavat hänelle aikaa paneutua johonkin juttuun useammaksi päiväksi. Toinen toimittaja korostaa, että toimitukseen tarvitaan erilaisia osaajia. Hän toteaa, että analytiikan perusteella juttu voi olla hyvinkin yksinkertainen, että se vetää lukijoita, eikä käytetty aika aina korreloi jutun suosion tai hyvyyden kanssa.

”Jos ajattelen meidän omaa toimitusta, niin toimittajilla on erilaisia vahvuusalueita. Joku voi olla kiinnostunut tutkivasta journalismista ja tekee sitä, joku toinen taas on hyvä vaikka henkilöhaastatteluissa. (...) Mehän toimitukseen tarvitaan erilaisista taustoista ja erilaisista asioista kiinnostuneista ihmisistä.”

Päällikkötoimittaja 1, mies.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa tavoitteeni oli selvittää, millaiset suhteet maakuntalehtien toimittajilla on tutkivaan journalismiin ja journalisteihin valtakunnan mediassa sekä millainen suhde heillä on oman toimituksensa tutkivaan journalismiin. Näiden suhteiden valossa tavoitteenani oli tarkastella, millainen kuva journalismin kentästä muodostuu. Näitä kysymyksiä selvitin analysoimalla kuuden maakuntalehden toimittajan haastatteluja.

Haastatteluista ja analyysistä kävi ilmi, että kuten Bourdieu kenttäteoriassaan ajattelee, journalismin kenttä on hierarkkinen kokonaisuus. Maakuntalehtien toimittajien puheiden kautta kentästä välittyvä kuva journalismin kentästä, jossa valtakunnan mediat ovat hierarkiassa ylimpänä, maakuntalehdet toisena ja paikallislehdet niiden alapuolella. Kentän hierarkia muodostuu toimittajien ja toimitusten välisten suhteiden kautta, mutta pohjimmiltaan sen vaikuttaa aiheuttavan suomalaisen mediajärjestelmän rakenne. Kun mediajärjestelmä on muotoutunut tietynlaiseksi, toimittajat asettuvat siihen annettuna, kun tulevat alalle töihin. Vaikka he ajattelisivat, että tällainen hierarkia ei ole hyvä asia, se ei poistu vain heidän mielipiteidensä takia. Toimittajat hyväksyvät paikkansa ja myöntävät kentän hierarkiaan: siihen, että he ovat merkittävimpiä vain omalla alueellaan ja koko Suomen tason journalismin kentällä he jäävät hierarkiassa alemmaksi. He toki toivoisivat, että voisivat lyödä läpi suuremmissa medioissa omilla skuupeillaan ja saisivat tehtyä yhtä isoja juttuja, mutta ajattelevat, ettei se ole arjen realiteettien mukaista eikä heidän pääasiallinen tehtävänsä.

Sopeutuminen mediajärjestelmän työnjakoon ja sitä kautta kentän hierarkkisuuuteen on yllättävän vahvaa. Toisaalta se kertoo siitä, että kenttä ja sen voimasuhteet ovat olleet olemassa jo aiemmin ja tietoisuus kentän sisäisistä suhteista vaikuttaa toimittajien ajatuksiin jo ennen kuin he pohtivat asiaa haastattelussa. Toimittajat eivät ole kentällä vain toimijoita vaan myös objekteja.

Journalismin kentän keskipiste on selvästi Helsingissä. Toimittajat kertovat seuraavansa tutkivaa journalismia oman lehrensä lisäksi vain valtakunnallisissa medioissa. He eivät

itsekkään seuraa muuta maakuntamediaa, vaikka toivoisivat toisaalta, että Helsingissä tajuttaisiin katsoa myös maakuntiin. Journalismin kentän suhteet eivät ole siis horisontaalisia vaan pystysuoria. Ne ovat myös usein yksisuuntaisia eivätkä vastavuoroisia.

Toimittajille tärkeintä on omalla alueella operoiminen. Maakuntalehtien toimittajilla pääosassa on alueellisen journalismin habitus. Oma maakunta on heille kuin journalismin kenttä pienoiskoossa, jossa he pyrkivät pysymään hierarkian huipulla. Jos valtakunnan media tulee oman maakuntalehden alueelle tekemään työtään, maakuntalehden toimittajat ärsyyntyvät. Toimittajat eivät kuitenkaan vaikuttaneen olevan huolissaan siitä, jos valtakunnan media menee uutisoimaan jollekin toiselle alueelle. Koko Suomen tasolla toimittajien mielestä on hyväksyttävää, että valtakunnan media tekee suurimmat ja merkittävimmät jutut, sillä median tehtävät ovat asettuneet näin 2000-luvulla resurssien takia.

Tutkiva journalismi on toimittajien mielestä journalismin ”kuningaslaji”. Toisaalta väitettä perustellaan sillä, että tutkiva journalismi vaatii paljon taitoja, toisaalta sen aiheiden merkittävyydellä. Hierarkiassa tutkiva journalismi nousee ykköseksi, koska sen tekeminen vie eniten resursseja ja on pois muusta uutistyyöstä. Lisäksi alan arvostus kohdistuu tutkivaan journalismiin eikä esimerkiksi deskityöhön. Haastatellut pääosin arvostavat ja ihailevat tutkivaa journalismia. Vahvin tutkivan journalismin habitus on valtakunnan medioissa. Toisaalta haastateltavat myös kritisoivat valtakunnan mediassa harjoitettua tutkivaa journalismia siitä, että tutkivaa journalismia on tehty ilman että siinä tarjottaisiin riittäviä johtopäätöksiä. Tämä vastaa tutkivaan journalismiin jo aiemmin kohdistunutta arvostelua (esimerkiksi Ettema ja Glasser, 1998).

Toimittajien kriittinen suhtautuminen kohdistuu kentän rakenteisiin ja mediataloihin, ei toisiin toimittajiin. Vain yksi haastatelluista kertoo kohdanneensa hierarkiaa suoraan toisilta toimittajilta. Toimittajien suhteet toisiinsa ovat pääosin kollegiaalisia, etenkin oman toimituksen sisällä. Suurin osa haastatelluista ajattelee, että on ansaittua nousta julkisuudessa ”tähtitoimittajaksi” hyvin tehdystä työstä. Palkinnot ovat toimittajien mielestä pääosin palaute hyvin tehdystä työstä, ja enemmän resursseja käyttävät

toimitukset ansaitsevat ne. Toisaalta palkintoraadit eivät välttämättä täysin tiedä, mitä maakunnissa tehdään ja millä resursseilla. Alueelliset palkinnot jakavat mielipiteitä: toisaalta ne vahvistavat alueellista erottelua ja pääkaupunkikeskeisyyttä, toisaalta ne nostavat muuallakin tehtävää työtä esiin. ”Tähtitoimittajien” ei uskota olevan työyhteisönsä sisällä erityisessä asemassa, vaan imago on lähinnä markkinoinnissa hyödynnettävää.

Maakuntalehtien toimittajat kertovat, että heidän toimituksissaan kyllä tehdään tutkivaa journalismia, mutta käytettävissä olevat resurssit eivät tue sitä erityisen hyvin. Syy on osin taloudellisessa pääomassa, joka on maakuntalehdissä valtakunnallista mediaa pienempi. Kirjoittavat toimittajat suhtautuvat resurssien riittävyyteen jonkin verran negatiivisemmin kuin päällikkötoimittajat. Maakuntalehdissä kuitenkin myös tutkivan journalismin journalistinen pääoma ja tutkivan journalismin toimituskulttuuri vaikuttavat heikommalta. Tutkiva journalismi on yksittäisten toimittajien kiinnostuksen varassa, ja aina jostain muusta työstä pois. Maakuntalehdissä ei ole tutkivia journalisteja, jotka tekisivät päätyönään tutkivana journalismia, vaan työ tehdään muun ohella.

Haastattelujen perusteella maakuntalehdistä välittyy siis kuva työpaikkana, jossa alueellinen uutisointi on tärkeintä. Osa toimittajista piti itse tärkeänä mittarina maakuntalehden asemasta hierarkiassa sitä, saavatko he nuoria toimittajia jatkossa houkuteltua töihin. Tämä herättää kysymyksen siitä, miksi nuoret toimittajat tahtoisivat ”tyytyä” hierarkian toiseen sijaan. Haastattelujen perusteella maakuntalehdissä on mahdollista toteuttaa tutkivan journalistinkin uraa, mutta rajoitetummin kuin valtakunnan mediassa. Tutkivasta journalismista kiinnostuneiden voisi siten ajatella hakeutuvan ennemmin pääkaupunkiseudulle, mikä jatkaa valtakunnan median tutkivan journalismin habituksen vahvaa asemaa ja hierarkian rakennetta.

Kuten Bourdieun kenttäteoriassa, journalismin kentällä siis sekä taloudellinen ja journalistinen pääoma ja habitus tuovat voimakkaamman valta-aseman. Haastattelujen perusteella tutkivan journalismin keskeisimpien toimijoiden ydin on kentällä hyvin pieni. Haastatteluissa nousee esiin yhteensä yhdeksän nimeä ja neljä valtakunnallista mediaa,

joista Helsingin Sanomat korostuu jokaisessa haastattelussa. Tämä kertoo siitä, että tutkivaan journalismiin panostaminen on hyvin keskittynyttä. Kun tutkiva journalismi on journalismin hierarkiassa ykkönen, mutta vain muutama toimija nousee esiin, näillä toimijoilla on hyvin vahva tutkivan journalismin habitus ja valta-asema journalismin kentällä.

5.1 Tutkimuksen itsearviointia

Selvitin tutkielmani tutkimuskysymyksiin vastauksia analysoimalla kuutta maakuntalehden toimittajan haastattelua. Mielestäni haastattelut olivat onnistuneita. Niissä tuli konkreettisesti ja laajasti esiin toimittajien omia ajatuksia ja näkökulmia, joista olen tulkinut laajempaa kuvausta journalismin kentän hierarkiasta ja suhteista. Tutkielmani sisältää melko paljon suoria sitaatteja haastatelluilta, jotta aineiston sisältöä välittyä lukijalle omien tulkintojeni lisäksi. Mielestäni laadullinen sisällönanalyysi Bourdieun kenttäteorian avulla oli mielekäs metodi tutkielmaani. Mielestäni tutkielmani tavoitteet, eli toimittajien suhteiden kuvaaminen ja sitä kautta kentän kuvaaminen, onnistuivat. Olen myös pyrkinyt arvioimaan suhteita kriittisesti.

Koska aineisto on melko kapea, sitä ei voi yleistää koko suomalaista mediakenttää ja kaikkia maakuntalehtitoimittajia kattavaksi. Se ei kuitenkaan ollut tarkoituksenakaan, vaan tavoite oli valottaa kenttää näiden kuuden toimittajan suhteiden kautta. Toimittajien mielipiteet olivat myös keskenään erilaisia, mitä olen pyrkinyt analyysiosuudessa tuomaan esiin.

Olennaista laadullisessa tutkimuksessa on tutkijan paikan reflektointi. Tutkijalla on aina ennakkokäsityksiä ja -sitoumuksia tutkimastaan aiheesta, ja niistä tulee olla selvillä ja pystyä raportoimaan muille. (Juhila 2021.) Omassa tapauksessani olen työskennellyt lyhyestä työurastani merkittävän osan maakuntalehdessä, ja tässäkin tutkielmassa haastateltujen kautta esiin tulleet havainnot ovat minullekin tuttuja. Koko tutkielman idea syttyi omista havainnoistani tutkivaan journalismiin liittyen sekä valtakunnallisessa että maakuntamediassa. Tutkielmassa esiintyvät toimittajien ajatukset vastaavat melko hyvin myös omaa käsitystäni maakuntalehtien arjesta.

5.2 Pohdinta ja aiheita jatkotutkimukselle

Mielestäni merkittävin kysymys, mikä tutkielmastani alan näkökulmasta herää, on se, miten maakuntalehdet jatkossa houkuttelevat alalle tulevia ihmisiä? Haastatteluissa kaksi toimittajaa nosti esille, että lehden houkuttelevuus uusien kesätyöntekijöiden silmissä on heille tärkeä arvo. Kun maakuntalehtien toimittajat itse kuvaavat kentän hierarkian sellaiseksi, jossa ovat alempana kuin valtakunnalliset mediat, onko tämä nuorelle toimittajalle houkutteleva lähtökohta? Toisaalta maakuntamedian toimittajat vaikuttavat ylpeiltä siitä työstä, jota tekevät, ja pitävät sitä merkityksellisenä. Selvästi ilmi tulee kuitenkin, että mahdollisuudet tutkivan journalismin toteuttamiseen eivät ole tasavertaiset. Tuukka Tuomasjukka (2022) kirjoitti Suomen Lehdistön kolumnissaan, että maakuntalehdillä on tapana itse patistaa hyviä nuoria toimittajia lähtemään Helsinkiin töihin. Tuomasjukan mukaan moni nuori toimittaja toivoisi, että voisi työskennellä pääkaupungin ulkopuolella ja tehdä kunnianhimoista journalismia. Mielestäni maakuntalehdillä olisi tässä paikka pohtia toimituskulttuuriaan. Vaikka resursseja käytetään usein syynä, tässäkin tutkielmassa, on myös toimituskulttuurisilla valinnoilla vahva vaikutus työhön.

Haastatteluissa käy vahvasti ilmi, että maakuntalehdet ovat yhä printtivetoisia lehtiä, vaikka niissäkin nykyään puhutaan ”verkko edellä” tekemisestä. Juuri nyt tunnutaan elävän kuitenkin tietynlaista murrosvaihetta, jossa maakuntalehdet vähitellen vähentävät paperilehtensä ilmestymispäiviä. Mielenkiintoista onkin, ohjataanko resursseja jatkossa esimerkiksi laadukkaamman tutkivan journalismin verkkosisältöihin, vai minne paperilehdestä luopumisen säästöt ohjataan. Kysymys on jälleen mielestäni mediatalon kulttuurista, joka ohjaa sitä, mihin panostetaan. Esimerkiksi Helsingin Sanomien menestys tutkivan journalismin saralla on selvästi juontunut valinnoista, joilla siihen on panostettu.

Tutkielmani keskittyy tarkastelemaan journalismin kenttää ja tutkivaa journalismia maakuntalehtien toimittajien näkökulmasta. Olisikin mielenkiintoista lukea, miten valtakunnan medioissa työskentelevät kokevat suhteet ja hierarkian. Onko ruoho niin sanotusti vihreämpää aidan toisella puolella, kuten maakuntalehtien toimittajien

ajatuksista voisi olettaa? Tutkielman aihetta voisi laajentaa kansainväliseksi pohtimalla, onko journalismin kentän hierarkia valtakunnallisen ja alueellisen median välillä vain suomalainen tai pohjoismaalainen ilmiö. Onko samanlaista havaittavissa kansainvälisesti?

Haastatellut nostivat useamman kerran esiin ajatuksensa siitä, että yleisö on kiinnostunut tutkivasta journalismista, minkä takia sitä kannattaa tehdä myös maakunnissa. Aiheesta voisi tehdä yleisötutkimusta, jossa selviäisi, ovatko toimittajien oletukset lukijoista paikallaan.

On hyvä muistaa, että Bourdieun mukaan kenttä ei ole pysyvä, vaan se muuttuu. Journalismin kentän dynamiikka ei tule siis pysymään aina sellaisena, kuin miltä se nyt kuvattuna näyttää. Hyvä esimerkki on mielestäni kuvaus, jota muutama haastateltava käyttää. Ennen 2000-lukua maakuntalehdet olivat vahvemmin läsnä Helsingissä, jossa niillä oli aluetoimitus. Aluetoimitusten poistuttua kenttä on muuttunut niin, että Helsingissä operoivat lehdet ovat ykkösenä ja maakuntalehdet, jotka kirjoittavat pääosin alueestaan, toisena. On siis todennäköistä, että tulevaisuudessa tämä hierarkiasuhde jälleen muovautuu. Samoin on tutkivan journalismin kohdalla. Kuten tutkielman taustassa käy ilmi, Suomessa on jonkin verran tehty tutkivaa journalismia jo 1950- ja 1960-luvuilta asti. Kuitenkaan koko tätä aikaa se ei ole ollut kuningaslajin asemassa. Esimerkiksi 2000-luvun alulla tutkiva journalismi oli se laji, josta leikattiin. Tuolloin esimerkiksi viihdejournalismia ja nopeita uutisia olisi voinut pitää kuningaslajeina. Vaikka tutkiva journalismi on nyt kuningaslaji, ei sen asema ole turvattu. Esimerkiksi Viestikoekekus-jutun kokonaisvaikutukset eivät vielä ole tulleet selville.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino.

Arolainen Teuvo. 2000. ”Tutkivan journalismin vuosikymmen.” *Media & Viestintä* 23(1): 114–127.

Aucoin, James. 2006. *The Evolution of American Investigative Journalism*. University of Missouri Press.

Beckett, Charlie ja James Ball. 2012. *Wikileaks: news in the networked era*. Polity Press.

Benson, Rodney ja Erik Neveu. 2005. ”Introduction: Field theory as a Work in Progress.” *Bourdieu and the journalistic field*. Toim. Rodney Benson ja Erik Neveu. Polity.

Bourdieu, Pierre. 1995. ”The Political Field, the Social Science Field, and the Journalistic Field.” *Bourdieu and the journalistic field*. Toim. Rodney Benson ja Erik Neveu. Polity.

De Lagasnerie, Geoffrey. 2017. *The Art of Revolt: Snowden, Assange, Manning*. Stanford University Press.

Ettema, James S. ja Theodore L. Glasser. 1985. ”On the epistemology of investigative journalism.” *Communication* 8: 183–206.

Ettema, James S. ja Theodore L. Glasser. 1998. *Custodians of conscience. Investigative Journalism and Public Virtue*. Columbia University Press.

Feldstein, Mark. 2017. Arvio teoksesta *Democracy's Detectives: The Economics of Investigative Journalism*, tekijä James T. Hamilton. *Journal of Communication* 67(2): E7–E9.

Hamilton, James T. 2016. *Democracy's Detectives: The Economics of Investigative Journalism*. Harvard University Press.

Heikkilä, Heikki, Heikki Hellman ja Liisa Ovaska. 2023. *Mä lehden luin. Yleisön suhde painettuun ja digitaaliseen sanomalehteen*. Tampere University Press.

Higgins, Elliot. 2021. *Me olemme Bellingcat. Tiedustelupalvelu verkossa*. Docendo.

Hujanen, Jaana. 2000. *Journalismin maakunnallisuus. Alueellisuuden rakentuminen maakuntalehtien teksteissä ja tekijöiden puheissa*. Jyväskylän yliopisto.

Hyvärinen, Matti, Eero Suoninen ja Jaana Vuori. 2021. ”Haastattelut”. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, toimittaja Jaana Vuori. Yhteiskunnallinen tietoarkisto. Viitattu 6.2.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Hänninen, Jyri, Mikko Pohja ja Noora Raitanen. 2023. "He ovat Putinin silmät ja korvat Pohjoismaissa – toimittajat paljastivat kymmenien tiedustelupalvelulle työskentelevien venäläisdiplomaattien nimet." *Yle Mot*. Viitattu 21.5.2023. <https://yle.fi/a/74-20028722>

Journalistiliitto. "Tietoa jäsenistämme." Viitattu 22.5.2023. <https://journalistiliitto.fi/fi/liitto/tietoa-jasenistamme/>

Juhila, Kirsi. 2021. "Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet." Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, toimittaja Jaana Vuori. Yhteiskunnallinen tietoarkisto. Viitattu 27.4.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>

Julkisen Sanan Neuvosto. *Journalistin ohjeet*. Viitattu 22.4.2023. <https://jsn.fi/journalistin-ohjeet/>

Jyrkiäinen, Jyrki. 2017. "Sanomalehdistö." *Suomen mediamaisema*. Marko Ala-Fossi ja Kaarle Nordenstreng. Vastapaino.

Karisto, Ilkka. 2023. "Long Playn perjantaikirje." *Long Play*. Viitattu 16.4.2023. https://mailchi.mp/longplay/long-playn-kirjelong-play-tytt-10-vuotta?e=65f5824814&fbclid=IwAR0-9ySPgw08nSBxHf_Coz-tEXRLR_QQrQRD7g5ZNRvax_p700oWFbuYxpg

Kauppinen, Perttu. 2021. "Näkökulma: Paljastusten tekeminen on Suomen ja suomalaisten etu." *Iltalehti*. Viitattu 29.11.2022. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/52b6737b-1399-4b0d-aac5-3d53c4ab66fe>

Kerkelä, Lasse ja Susanna Reinboth. 2023. "HS:n toimittajalle sakkoja Viestikookeskus-uutisesta – Artikkelit määrättiin poistettavaksi." *Helsingin Sanomat*. Viitattu 27.4.2023. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009354269.html>

Kansallinen mediatutkimus KMT 2022.

Knus-Galán, Minna. 2016. "Panama-paperit paljastavat vallanpitäjien veroparatiisiyhtiöt." *Yle Mot*. Viitattu 24.4.2023. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/04/03/panama-paperit-paljastavat-vallanpitajien-veroparatiisiyhtiöt>

Kunelius, Risto. 1999. Arvio teoksesta *Custodians of conscience. Investigative Journalism and Public Virtue*, tekijät James S. Ettema ja Theodore L. Glasser. *Tiedotustutkimus* 22(3): 108–110.

- Kuutti, Heikki. 1995. *Tutkiva journalismi: Journalistinen suuntaus ja suomalaisen journalismin tutkivuus*. Atena.
- Kuutti, Heikki. 2002. *Tutkittu juttu: Johdatus tutkivaan journalismiin*. Atena.
- Long Play. 2023. "Sonja Saarikoski aloittaa Long Playn toimittajana." Viitattu 23.5.2023. <https://www.longplay.fi/lyhyet/sonja-saarikoski-aloittaa-long-playn-toimittajana>
- Media-alan tutkimussäätiö. 2022. "Suomalaisten luottamus uutisiin suurempaa kuin koskaan." <https://www.mediaalantutkimussaatio.fi/tutkimukset/reuters/suomalaisten-luottamus-uutisiin-suurempaa-kuin-koskaan/>
- Nord, Lars W. 2007. "Investigative journalism in Sweden: A not so noticeable noble art." *Journalism* 8(5): 517–521.
- Reunanen, Esa. 2022. "Digital News Report 2022, Finland." *Reuters Institute for the Study of Journalism*. Viitattu 25.4.2023. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2022/finland>
- RSF Suomi. 2023. ""Kuolemanvaara demokratiolle" – lehdistö polarisoituu, Suomi putosi viidenneksi lehdistönvapaudessa." Viitattu 23.5.2023. <https://www.toimittajatilanrajoja.fi/post/kuolemanvaara-demokratiolle-lehdist%C3%B6-polarisoituu-suomi-putosi-viidenneksi-lehdist%C3%B6nvapaudessa>
- Ruusuvuori Johanna, Pirjo Nikander ja Matti K. Hyvärinen. 2010. *Haastattelun analyysi*. Vastapaino.
- Saaranen-Kauppinen, Anita ja Anna Puusniekka. 2006. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 14.4.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus>.
- Schultz, Ida. 2007. "The journalistic gut feeling: Journalistic doxa, news habitus and orthodox news values." *Journalism practice* 1(2): 190–207.
- Suomen journalistiliitto. "Tietoa jäsenistämme." Viitattu 25.4.2023. <https://journalistiliitto.fi/fi/liitto/tietoa-jasenistamme/>
- Suuri Journalistipalkinto. "Palkitut." Viitattu 25.4.2023. <https://suurijournalistipalkinto.fi/palkitut#gs.vrj58a>
- Syyttäjälaitos. 2022. "Syyttämättäjättämispäätös Wille Rydmania koskevassa asiassa." Viitattu 22.4.2023. <https://syyttajalaitos.fi/-/syyttamattajattamispaatos-wille-rydmania-koskevassa-asiassa>

Syyttäjälaitos. 2023. "Puolustusvoimien ja EU:n sotilasesikunnan entinen tiedustelupaällikkö asetettu syytteeseen." Viitattu 21.5.2023. <https://syyttajalaitos.fi/-/puolustusvoimien-ja-eu-n-sotilasesikunnan-entinen-tiedustelupaallikko-asetettu-syytteeseen->

Teittinen, Paavo. 2019. "Pitkä vuoro." *Helsingin Sanomat*. Viitattu 25.4.2023. <https://dynamic.hs.fi/2019/nepal/>

Teittinen, Paavo. 2020. "Loukussa." *Helsingin Sanomat*. Viitattu 27.4.2023. <https://www.hs.fi/talous/art-2000006431472.html>

Tichi, Cecilia. 2011. *Exposes and Excess: Muckraking in America, 1900 / 2000*. University of Pennsylvania Press, Inc.

Tuomasjukka, Tuukka. 2022. "Älä häää hyvää Helsinkiin." *Suomen Lehdistö*. Viitattu 27.4.2023. <https://suomenlehdisto.fi/ala-haada-hyvaa-helsinkiin/>

Tutkivan journalismin yhdistys. "Lumilapio-palkitut." Viitattu 29.11.2022. <https://www.tutkiva.fi/kategoria/lumilapio/>

Uutismedioiden liitto. "Sanomalehtitieto." Viitattu 25.4.2023. <https://www.uutismediat.fi/sanomalehtitieto/>

Viestintä ja kehitys -säätiö. 2022. "Suomessa on Euroopan paras medialukutaito." Viitattu 22.5.2023. [Suomessa on Euroopan paras medialukutaito - Vikes](#)

Wiio, Osmo A. ja Kaarle Nordenstreng. 2017. "Viestintäjärjestelmä." *Suomen mediamaisema*. Marko Ala-Fossi ja Kaarle Nordenstreng. Vastapaino.

LIITTEET

Liite 1. Graduhaastattelujen runko

Alkuun

Perustiedot: nimi, ikä, työtehtävä, kauanko ollut alalla

1. teema: Ajatukset valtakunnan median tutkivasta journalismista

- Kuvaile, millaisen journalismin itse koet tutkivaksi journalismiksi.
- Seuraatko itse tutkivaa journalismia? Tuleeko mieleen esimerkkejä tutkivista jutuista, jotka ovat jääneet mieleen? (mistä päin Suomea vain) Entä toimittajia?
- Jos mieleen tulevat esimerkit ovat vain valtakunnallisista lehdistä, arvioi miksi.
- Miten suhtaudut valtakunnan median tutkivaan journalismiin? Kuvaile ajatuksiasi.
- Mitä mieltä olet valtakunnan medioiden tekemästä tutkivan journalismin brändäämisestä? Esim. Hesari markkinoi jutuissaan näyttävästi ”Tutkivaa journalismia” -logolla.
- Keskittykö tutkiva journalismi mielestäsi liikaa pääkaupunkiseudulle?

2. teema: Journalismin kentän hierarkiasuhteet ja oma paikka kentällä

- Oletko seurannut, keille esimerkiksi Lumilapio- tai Suuri Journalistipalkinto -palkintoja on jaettu viime vuosina?
- Millaisia ajatuksia herättää palkintojen valtakunnan medioihin keskittyminen? Onko palkinnoilla merkitystä?
- Millaisia ajatuksia herättää väite, että tutkiva journalismi on journalismin kuningaslaji?
- Koetko, että mediakentällä on hierarkiaa, jossa jotkut lehdet tai toimittajat ovat toisia ylempänä? Kuvaile ajatuksiasi aiheesta.

- Mihin asettaisit itse tutkivan journalismin tai sen tekijät tässä hierarkiassa? Miksi?
- Voiko toimittajia mielestäsi arvottaa sen perusteella, millaista journalismia he tekevät? Mitä mieltä olet siitä, että toimittajista tulee "tähtitoimittajia"?
- Miten kuvailisit omaa, entä toimituksesi paikkaa journalismin hierarkiassa?
- Arvostetaanko mielestäsi oman työsi merkityksellisyyttä tarpeeksi verrattuna esim. Hesarin tutkivaan journalismiin?

3. teema: Ajatukset oman toimituksen tutkivasta journalismista

- Teetkö itse juttuja, joiden koet olevan tutkivaa journalismia tai tekevätkö toimituksessa muut sellaista?
- Jos olet toimituksen esimies, rohkaisetko tai pyydätkö toimittajia tekemään tutkivia juttuja?
- Jos kyllä: kuvaile juttuja
- Jos ei: miksi ei?
- Millaisia taitoja tutkivan journalismin tekeminen vaatii? Arvioi itsesi/toimituksesi mahdollisuuksia tutkivan journalismin tekemiseen.
- Entä resursseja? Arvioi resurssejanne